

10839

ԿՈՄՅԵՐԻՏ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
ՊԻՈՆԵՐԱԿԱՆ ՍԵՐԻԱ

Դ. ԿՈՎ

ՊԻՈՆԵՐ
ԿՈՒԼԵԿՏԻՎ
ԻՆՔՆԱԳՈՐ-
ԾՈՒՆԵՅՈՒԹՅԱՆ
ՅԵՐԵԿՈՒՅԹ-
ՅԵՐԵԿՈՒՅԹՆԵՐ

Թարգմ. Ս. ՍԻՄ.

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ

Ե Կ Ա Ն

1928

3 K 107

4-76.

16 MAY 2013

10839

24 SEP 2006

ՀԱՄԱՅՆՈՒԹՅԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
ՊԻՈՆԵՐԱԿԱՆ ՍԵՐԻԱ 1 DEC 2009

3K107

4-76

7. 4-04

uy

13773
C17C1

ՊԻՈՆԵՐ ԿՈԼԼԵԿՏԻՎԻ
ԻՆՔՆԱԳՈՐԾՈՒՆԵՅՈՒԹՅԱՆ
ՑԵՐԵԿՈՒՅԹ-ՑԵՐԵԿՈՒՅԹՆԵՐ

Թարգմ. Ա. ՍԻՄ.

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ

ՅԵՐԵՎԱՆ — 1928

ԻՆՉՊԵՍ ՅԵՎ ՎՈՐՏԵՂ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԵԼ ՅԵՐԵ- ՎՈՒՅԹ-ՑԵՐԵԿՈՒՅԹ

Ինքնազործունեության լերեկույթի կամ ցերեկույթի կազմակերպումը կախված է այդ գործի ծրագրից: Բարդ ծրագրերը պահանջում են ավելի բազմաառնակ ուժեր և միջոցներ, իսկ հասարակ ծրագրերը՝ պակաս ուժեր և միջոցներ: Այստեղից գործի սկզբնավորման, ինչպես կազմակերպչական, նույնպես և կատարողական կողմերը կարող են հենվել տարրեր քանակությամբ և վորակով կազմակերպությունների վրա, ուղևորից մինչև ֆորպոստը—առաջապահ ամբողջունները և վորսե մեկ վորոշ խմբակից մինչև ամբողջ մի ակմբային կամ կոլեկտիվային համախմբումը: Յենթադրենք, թե լերեկույթի կամ ցերեկույթի ծրագրում նշանակված է՝ ինսցենիլովկա՝ ցուցադրումը՝ պատմել, խմբական լերդ, ազատ շարժումներ... Նշանակում է զրանով պետք է զբաղված լինեն զբաժանորդական, զբաղան, լերդեցիկ և ֆիզկուլտուրային խմբակները: Յեթև հատուկ խմբակներ չկան, այդ ժամանակ, ծրագրային լերեկույթի նախապատրաստական շրջանում, լերեկույթի կամ ցերեկույթի առաջադրումներն՝ իրագործելու համար կազմակերպվում են առանձին խմբակներ:

Վորպես կանոն անհրաժեշտ է պիտեղների բուր լերեկույթներին, վորքան հնարավոր է, շատ բնկեր-

ներ գրավիլ՝ հետապնդելով դրանով ինքնագործունեյության հասարակականացումը, ակտիվիստ-պատանիներին, չերեխաներին, այդ միջոցով, հայտնաբերումը կամ նրանց մեջ ակտիվության զգացմունք առաջ բերելը:

Ընդհանուր, համերաշխ, կոլեկտիվ աշխատանքով չերեկույթ կամ ցերեկույթ կազմակերպելիս չի բեան կհանվեն չերեխաների ստեղծագործութունն ու ինքնագործունեյութունը, և ավելի հետաքրքիր ու ոգտակար կանցնի նրանց պատ ժամանակը:

Ինչպես չերեկույթը, այնպես էլ ցերեկույթը չիրկու ժամից ավել տեւելու չեն: Յերեկույթը պետք է վերջանա ժամը 9-ից վոչ ուշ, վորպեսզի պիտներները զրանով ժամանակ ունենան քները առնելու, իսկ ցերեկույթը՝ ժամը 2-ից վոչ ուշ: Ծրագիրն այնպես պետք է կարգավորել, վոր տեսարանը տևի 40—45 րոպե, իսկ 15—20 ր. ընդմիջում է լինելու: Վոչ մի անգամ պիտներին և մյուս չերեխաններին չպետք է ստիպել, վոր նրանք 30—40 ր. ավել նստեն: Նույնիսկ ամենահետաքրքիր զրույցները, ջղային չերեխաների մեջ, կարող են առաջ լերել մեծ անհամբերութուն, վորպիտին արտահայտվում է՝ շարժումներով, աղմուկով, ձանձրութով և հոգնածությամբ: Ավելի բազմապիսութուն և հետաքրքրութուն, ավելի գեղեցիկ, նուրբ շարժումներ—ահա այն ամենը, ինչ հատուկ է չերեխաների որգանիվմի գործունեյության և կազմվածքին:

Ամենից շատ, հասարակության առաջ, պետք է դուրս գան անկազմակերպ տղաներից ինքնագործունեյությամբ առաջ գնացած պիտներները: Սա ամենա-

հարմար միջոցն է նրանց մեջ պիտներ կազմակերպութունների նշանակության մասին պրոպագանդամղելու: Հաջող անցած չերեկույթը կամ ցերեկույթը տղաներին պիտներ կազմակերպութունների մեջ քաշելու ագիտացիայի ամենալավ միջոցն է:

Յերեկույթներ, ցերեկույթներ պիտներները կարող են կազմակերպել դպրոցում, մանկատանը, չերեխաների և մեծերի ակումբում, չերը հնարավոր է և բացթիյա: Ամառը հնարավոր է և յելութներ ունենալ բացթիյա: Յեվ իսկապես, լինչը կարող է գեղեցիկ լինել բացթիյա չերեկույթից կամ ցերեկույթից: Զխոսելով նման յելութների զրական կողմերի մասին առողջապահական տեսակետից, ամբիոնը կամ բեմը, բացթիյա հրապարակը համարյա թե չեն սահմանափակում մասնակցողների քանակը, ինքնագործունեյության յելութներին, մանավանդ մասսայական տեսարանների ցուցադրումներին, կոլեկտիվ խողերին, Ֆիզկուլտուրային և սպորտային յելութներին:

ՅԵՐԵԿՈՒՅԹԻ ՅԵՎ ՅԵՐԵԿՈՒՅԹԻ ՄՈՏՍՎՈՐ ԾՐԱԳՐԵՐ

1. Հեղափոխական արեղարծ, արե, հորեյան

ա) Յերեկույթ

Պաշտոնական մաս, ժողով, զեկուցում, վոլջուններ.

Ընթերցումն լուսանկարով.

Կինո.

Յերաժշտական, լաբային, արտասանական յելութներ տոնակատարման առթիվ:

բ) Յերեկույր

Պաշտոնական մաս և այլն... (չեթե ցերեկույթ չի չեղել)։

Պիեսա կամ տոնին հարմարեցրած ցուցադրումն.

Յերգ, նվագ, արտասանություն, գուսաներգ.

Ֆիզիկոլոգիկներ չեկույթ.

Խաղեր և զվարճություններ։

2. Կամպագիա

ա) Յերեկույր

Պաշտոնական մաս և այլն...

Կինո.

Ընթերցումն լուսանկարով.

Ցուցադրումն պիտներական նվաճումների ըստ տարվող կամպանիայի.

Լուրով } Տարվող կամպանիայի մասին:
Տեսարան }

բ) Յերեկույր

Պաշտոնական մաս (չեթե ցերեկույթ չի չեղել)։

Ցուցադրումն պիտներական նվաճումների, ըստ կամպանիայի (չեթե ցերեկույթ չի չեղել)։

Տեսարան-ներկայացումներ (ազիտացիոն) կամպանիայի նյութի մասին.

Խմբական, չերաժշտական, արտասանական և գուսաներգական չեկույթներ.

Լուրով, հանաքներ, այլ և այլ չեկույթներ։

3. Սովորական ցերեկույթ-չերեկույր

ա) Յերեկույր

Ձեկուցում, տեղեկություն, ընթերցանություն և այլն... նվիրված հեղինակին, զրոյների խմբին, չե-

թաժշտադեմոններին, այլ հեղինակներին կամ գիտական աշխատավորներին և այլ նյութերի մասին.

Ընթերցանություն լուսանկարի ուղեկցութեամբ. Գրական դատ.

... Խմբակի, լուսիմբակի, չերաժշտական չեկույթ և այլն...

Մրցանակային չեկույթներ.

Նվագ, չերգ.

Արտասանություն, գուսաներգ, տեսարաններ, ցուցադրումներ, ցուցահանդեսներ.

Ցուցադրումն պիտներական նվաճումների.

Տիկնիկային թատրոն.

Ֆիզիկոլոգիկներ չեկույթ.

Խաղեր, հանաքներ, զվարճություններ և այլ չեկույթներ։

բ) Յերեկույր

Պիեսա.

Ինսցենիրովկա.

Արտասանություն.

Գուսաներգ.

Յերգ, նվագ.

Պարեր.

Շարադներ (հանաքներ, խնդիրներ).

Սովորների թատրոն.

Տիկնիկային թատրոն.

Այլ չեկույթներ, խաղեր և այլն...

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԱՍ

Գալով պիտներների զրական ինքնագործունեություն, պետք է խոսել զրական աշխատանքների

վոչ թե մեթոդները մասին, առավել ևս նրա տեխնիկայի, այլ չերեխաների անմիջական ատեղծագործութեան միջանի տեսակների, ձևերի, գրական աշխատանքների բնագավառում ունեցած ինքնագործունեությունն մասին: Դպրոցը տալիս է և պետք է տա գիտելիքներ լեզվի և գրականութեան բնագավառում, վերոնք պիտենեները, գործնականում, ինքնուրույն ստեղծագործման պրոցեսում, կազմակերպելով համապատասխան գրական խմբակներ և պարբերական յեղույթներ՝ կիրառելու չին: Տղաների կողմից կազմակերպված գրական խմբակը, դպրոցում կամ կոլլեկտիվում չեղակիտ ունենալով գրական կատարելագործման խնդիրները, պետք է հրապարակ գա կոլլեկտիվի կամ դպրոցի պատի թերթում, ձեռագիր ամսագրում և այլն... Իսկ հետագայում, յեթի հնարավոր է, այդպիսին տպել թերթերում և ամսագրերում:

Գրական խմբակը պետք է կազմակերպի գրական դատեր, գրողների չերեկոներ, գրքերի ժողովըրդականացման դանադան չերեկոներ և այլն... Մենք խոսում ենք խմբակի, չերեխայի վորոշ խմբավորման մասին, վորոնք հետաքրքրվում են տվյալ աշխատանքով և կազմակերպված են, բացառապես, կամավոր սկզբունքներով: Այնտեղ, ուր չկա նման խմբակ և այդպիսին չի չել կազմակերպվելու, այդ շրջանում մատանաշած բոլոր աշխատանքը կազմակերպելու չի ջոկատի խորհուրդը կամ ֆորպոստը և դպրոցի աշկոմը:

ՊԱՏԻ ԹԵՐԹ

Պատի թերթը պիտենեներից չուրաքանչյուրի համար մի նախնական միջոց է իր գրավոր աշխա-

տանքով հրապարակ գալ, վորպես հասարակական մի գտալ: Յեկ ահա ինչու պատի թերթը, բացի հասարակական, քաղաքական նշանակությունից, հանդիսանում է չերեխաների գրական դաստիարակություն գլխավոր մի գործոն: Վոչ թե միայն պատի թերթի վերլուծումը, այլ և նրա ստեղծման ու կազմակերպման պրոցեսը չերեխաների ինքնագործունեություն գլխավոր առարկան է հանդիսանում:

Պատի թերթը շատ լուրջ գործ է: Նրա աշխատանքին պետք է լծվեն վոչ միայն առանձին տղաները, խմբակի անդամները, այլ ամբողջ կոլլեկտիվը և, առաջին հերթին, պատկորական խմբակի անդամները: Այն ժամանակ միայն պատի թերթը կլինի ամբողջ կոլլեկտիվի կարծիքների և տրամադրությունների հարազատ արտահայտիչը: Պատի թերթի հիմնական արժեքն է՝ ժամանակին և մշտապես արձագանգել այն բոլոր դեպքերը, վորոնք կատարվում են կոլլեկտիվի կամ դպրոցի ներսում, թե դրսում: Հասարակ և նյութի թեթե շարահյուսումը, պատի թերթում, նյութի քանակական և վորակային, հմտորեն ընտրություն, տեսողություն և ընթերցման համար, հոգվածների և բաժինների հարմար դասավորումը, ինչպես և նկարների (ըստ գույնի գրավչություն), ծագկադրերի վիճակականների և գրերի գունագեղ գրավչություն՝ ապահովում է չերեխաների հաջողությունը պատի թերթում:

Պատի թերթը կարող է շատ բաժիններ ունենալ, վորոնց արժանիքը նրանում պետք է լինի, վոր նրանք նյութի կամ բովանդակության տեսակետից վերացական բնույթ չկրին: Նյութը մեծ մասամբ

պետք ե վերցվի շրջապատող կյանքից— աշխատելով աչդպիսով հավասարվել խոշոր տպագիր թերթերին։ Պատի թերթը հաճախ վերջինից ընդորինակում ե՛ մեծածավալութուն, ոտար բառերի առատութուն, մի վատ հանգամանք, վորը նրան դարձնում ե դժվարամարս ու ձանձրալի։ Անհրաժեշտ ե, պատի թերթի եջերում, խոստափել անառողջ քննադատութունից, չար ծաղրանքից ե, ըստ կարելուչն, հանգիստ տոն պահպանել։ Սրան հետեւելու յե խմբադրական կողմեքիան։

Քննադատութունը, դատափետումը, լուծորը ե չար ծիծաղը անպայման կրելու չեն կոպիտ, անարգ, առավել ես վիրավորական բնույթ։ Պատի թերթինախապատրաստման ժամանակ, վորքան շտապողականութունը քիչ լինի, վորքան նախապես մտածովի մշակվեն յեղած նյութերը, աչքքան կատարչալ կլինի թերթը։ Պատի թերթի լեզուն արձակն ե։ Թերթում, անպալման, պետք ե դետեղել ե չափածո գրվածքներ, սակայն պետք ե աշտատել վերջինով չձանրարեռնել համարը։ Գրական նյութը լինելու յե պարզ, դեղեցիկ, հողվածները՝ փոքրիկ։

Յուրաքանչյուր հողվածում կամ վոտանավորում քննադատվելու յե միաչն մի հարց։ Ժամանակ առ ժամանակ, պատի թերթում, կարելի յե գրական մըրցումներ հայտարարել, վորպիսի դեպքում դատավորի դերում կարող են դուրս գալ կամ կողեկտիվի ցանկացողները կամ պատի թերթի մշտական թղթակիցներ—ակտիվիստ ընկերները կամ թե չե առանձին ընտրվածները։

Մրցութուններ կազմակերպելու գործնական

խնդիրները լուծումը կարելի յե հաճնարարել կամ խմբկողեքիալին կամ գրական կամ թե չե մանկթըթակիցների խմբակներին։

Պատի թերթի նկատմամբ ասածները վերաբերում են ե հրատարակվելիք ամսագրին ե նրա հատուկ նշանակութուն։ Միաչն պետք ե հաշվի առնել, վոր ամսագրի ե ժողովածուի միջի հողվածները կարող են ավելի չերկար ե մանրամասն լինել։ Սակայն ե այս գրական գործերում, ինչպես ե պատի թերթի հողվածներում, հեղինակը չպետք ե լցնի տասնյակ եջեր, չպիտի գրաղվի դատարկաբանությամբ, աչ պետք ե աշխատի առ սեղմ, գործնական, գեղարվեստական հողվածներ։

Վորքան շատ լինի կազմակերպչականութուն, ձգտում ե գործի լուրջ մոտեցումն, աչքքան մեծ հաջողութուններ կունենա գրական որդանը։ Մատչելի ե վոչ չոր առաջնորդողի կամ դեկավարող հողվածի հետ միասին՝ լինելու յեն ֆելետոններ, կյանքից ե կենցաղից վերցված, լուրջ առաջարկութունների հետ խաղեր, կատակներ, նկարներով խնդիրներ ե ծաղրանկար։ Պատի թերթը, ինչպես ե ամսագրերը, լինելու յե կենսութախ, վառ ե գեղեցիկ։

Նյութի հետաքրքրութուն ե բազմատեսակութուն, գրագետ շարահյուսությամբ, կենդանիութուն, ե մատչելիութուն, լուծոր ե արտաքին գեղեցկութուն—անա աչն ամենը, ինչ պահանջվում ե չերեխաների յուրաքանչյուր պատի թերթից։

Վորեք գեպքի կամ կամպանիալի նվիրված ցերեկույթ կամ չերեկույթ կազմակերպելուց առաջ անհրաժեշտ ե, վոր պատի թերթը արտացոլի տվյալ դեպքի կամ կամպանիալի եյութունը։

Յերեկույթի կամ ցերեկույթի հայտարարումից առաջ պատի թերթի լույս ընծայումը և տեսանելի տեղում կախելը հնարավորութիւն կտա չերեխաներին նախապատրաստել և զրանով հրատուրել հավաքվող ընթերցող հասարակութեան լայն ուշադրութեանը: Բացի զրանից, ցերեկույթի և ցերեկույթի ծրագրում լավ և կիրառել և պատի թերթի վերլուծումն ու քննումը:

ՊԱՏ ԹԵՐԹԻ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒՄԸ

Յերեկմն, վորեւ որգանի հրատարակման նկատմամբ, ընթերցող մասսայի կարծիքը հայտնարեկելու համար՝ անհրաժեշտ և մի շարք միջոցներ ձեռնարկել: Այն չափով, վորքան մամուլի շուրջանչյուր որգանը, մասնավորապես պատի թերթը, սպասարկում և ընթերցող մասսային, նույնչափով նա պիտք և ճանաչի իր ընթերցողին, գիտենա նրա՝ թերթում արած հարցապնդումները, նրա պահանջներն ու ցանկութեւնները և ըստ կարելույն հաշիւ առնի ընթերցող միջավայրի պահանջները: Յերեկորդ՝ չերեխմն անհրաժեշտ և պատի թերթի հասարակականացման կամպանիա մղել ընթերցողների լայն շրջանում: Յերեկորդ՝ անհրաժեշտ և շարժել պատի թերթին պատասխանել վերաբերվող ընթերցողներին, նրանց, մամուլում, ներգործոն աշխատանքի կանչել և այդպիսիներից թղթակիցների կազմակերպութեւններ ստեղծել:

Դրա համար լավագույն միջոցն է, պատի թերթի նկատմամբ, դատ կազմակերպել:

ԴԱՏ ՊԱՏԻ ԹԵՐԹԻ

Դատի կազմը ընտրվում և ընթերցողների շրջանից, Պաշտպանողներ և մեղադրողներ (չերեկուական) նախապես նշանակվում են պատկորական խմբակի կամ կոլեկտիվի խորհրդի կողմից, իհարկե, այնտեղ, ուր այդպիսին գոյութիւն ունի: Դատի կարգը, հիմնականում, նույնն է, ինչ զրական դատերում: Պատի թերթի դատավարման ընթացքում անհրաժեշտ է ընդգրկել բոլոր ներկա չեղողների լայն մասը և այդպիսով հայտնաբերել թե բաց կողմերը և թե ունեցած նվաճումները: Դատի քարտուղարի պարտականութեւնն է՝ ճշտորեն արձանագրել արված բոլոր առաջարկութեւնները, վորպեսզի այդպիսիները, դատից հետո, գործնական աշխատանքի պրոցեսում, ոգտագործվեն և կյանքում կիրառվեն: Վորպես վկաներ՝ կանչվում են խմբակոլեկտիվին մոտ կանգնած առանձին պիտներներ, վորոնք ցույց են տալու, թե ինչպես և աշխատում խմբակոլեկտիվան, ինչպիսի վերաբերմունք են ցույց տալիս դեպի նա բոլոր պատկորները և ընթերցողները: Մեղադրվողների ցուցմունքներում, այն և՛ խմբագրի և խմբակոլեկտիվի անդամների, նույնպես չերեկալու չե վերջիններիս աշխատանքի պատկերը: Մեղադրվողը, իր վերջին խոսքում, ցույց է տալու այն առաջարկութեւնները, վորոնք զգուշ իրագործելի չեն (չեթե այդպիսիները չեղել են) և, ընդհանրապես, կանգ և առնելու պատի թերթի շրջանի մոտ խնդիրների վրա: Դատի վճիռն ընդունվում է ներկա չեղողների ձայնավութեամբ:

ԴԱՏ ՏՊԱԳԻՐ ՈՐԳԱՆԻ

Մեծ ողուտ են բերում և ամսագրերի (տեղական պատ. «Պիոներ» ամսագրի) նկատմամբ կաշմած դատերը: Հասարակական արժեքի հետ միասին ընթերցողները ուշադրությունը տվյալ որպանին գրավիտու նկատառումներով և նրա բաց կողմերն ու նվաճումները հայտնաբերելով՝ դատերն ունեն և մեծ դաստիարակչական ազդեցություն, ինչպես կազմակերպողների, նույնպես և դատերին մասնակցողների վրա:

ՊԱՏԱՆԵԿԱԾՆ ՄՄՄՈՒԼԻ ՊՐՈՊԱԳԱՆԻՍ.

Մամուլի կամպանիա հալտարարելիս, գրքերի, թերթերի կամ «գրքերի շաբաթներ-ի» տարածման հետ, պիոներները և բոլոր չեքեխները, ամենից առաջ, սերտ կապ են հաստատում կոլլեկտիվ, դպրոցական, մանկական (չեթե դպրոցում կամ ջոկատում աղջիկները կան) և ակմրա-արհմիութենական գրադարանների հետ, վորոնք նրանց մոտ են գտնվում: Լայն ագիտացիա չեն մղում հիշյալ գրադարանին բաժանորդագրվելու, ինչպես պիոներ, նույնպես և անկազմակերպ տղաներին: Գրադարաններում կարգ են մտցնում, գրքերի, կարողություն, ընթերցողների պահած գրքերի, հնացած և հեռացման չենթակա գրքերի հաշիվը անում, գրադարանները նոր գրքեր բերում և այլն... այնուհետև սկսում են լայն ագիտացիա մղել և գրքերի հասարակականացումն կատարել պլակատներ, վաճառանոցներ, ցուցահանդեսներ և հանձնարարական ցուցակներ կազմելով: Մղվելիք կամպանիայի նկատմամբ կազմակերպում են մի շարք զրույցներ և ղե-

կուցումներ՝ բաց անելով դրա համար գրադարաններում հատուկ անկյուններ, ցուցահանդեսներ, ապակե-ծածկ արկղեր և այլն... Կատարվելիք չեքեխներին կամ ցեղեկություններին, «գրքասպանների», անճշտապահ, անմաքրասեր ընթերցողների, չկարգացող պիոներների և անգրագետների նկատմամբ կազմակերպվում են ցուցադրական դատեր: Քննադատություն միջոցով կարելի չե լավ գրքի մրցություն և, չեթե պետք ե, գրքի, նրա հերոսի և բովանդակության նկատմամբ գրական դատ կազմակերպել:

Ծրագրերը լրացվում ե դանազան տեսարաններով, խաղերով և ինսցենիրովկաներով վոչ միայն գրադարաններում, այլ և պիոներ մասերում և դպրոցում՝ ղեկուցելով գրքի նշանակության և պատմության մասին: Զեկուցումները կարող են ցուցադրվել մոզական լսարաններով, կենդանի նկարներով, չինական սովերներով և ներկայացումներով: Գրադարանում կատարված աշխատանքի մասին կարող են հաշվետվություն անել այնտեղ ուղարկված հատուկ պիոներները կամ դպրոցականները: Միաժամանակ կարելի չե զրոսանք կազմակերպել դեպի տպարանը, թղթի գործարանը, կազմատունը, գրավաճառանոցները և թանգարանները:

ԳՐԳԻ ԻՆՍՑԵՆԻԲՈՎԵՍ.

Գրքի տոնակատարման բեմական ձևակերպումները, ուժի, միջոցների և ժամանակի համեմատությամբ, կարող են տարբեր լինել: Նախնական փորձերը պետք ե կատարվեն պատշաճ լրջությամբ: Այդ չեկություններին, բացի բեմական, գրական, գրադարանա-

լին, ֆիզիկոսներային ինքնագործունեություն խմբակներին՝ կարող են մասնակցել և խմբակներում չհամախմբված մանկական մասսաները, վորին նպաստում են, սովորաբար, չիլուլթների վոչ բարդ բնական ձևակերպումները: Տպագրության պրոպագանդային նվիրված տեսարանային մասի ծրագրի ընտրությունը կախումն ունի նյութական և այլ ուսուցանողականություններից: Բոլոր չիլուլթների ժամանակ անհրաժեշտ է, վոր զեկուցողները նախապես դուրս դա՛ն և բացատրեն տեսարանի նշանակությունը:

**ԳՐՔԵՐԻ ՇՔԵՐԹ (ԿՍՄ ԸՆԴՀԱՆՐԱՊԵՍ
ՊԵՌՆԵՐ ՄԱՄՈՒԼԻ)**

Մասնակցողների թիվը կարող է լինել գրքերի թվի համեմատ: Նախապես պատրաստվում են այն գրքերի ցուցակները, վորոնք ցուցադրվելու չեն ինսցենիերովկայի միջոցով: Ընտրելուց հետո յուրաքանչյուր գրքի մասին, արձակ կամ վոտանավորի ձևով, մշակվում է համառոտ քննադատություն-բնութագիր: Վորովհետև ցուցադրումը լավ է կատարել նվագի տակ, ապա և գրքի քննադատությունը հարմար է գրել կազմությունը վոչ բարդ վոտանավորով՝ հարմարեցնելով նրա չափը նվագի, չեղանակի չափին: Հանձնարարված գրքերի թվի համաձայն ընտրվում է և կատարողների թիվը: Յուրաքանչյուրը սովորում է ցուցադրվող գրքի բնութագրերը, միջանկյալ լրացուցիչ բառեր կամ ինսցենիերովկայի խոսքեր, փորձում է բառերը, շարժումները, և այդպիսով ցուցադրումը պատրաստ է: Յուրաքանչյուր մասնակցողի վրա ամրացվում է պլակատ, վորը հանձնարարվելիք գրքի շապիկն

և պատկերացում: Պլակատը շինվում է սովորաթղթից, բարակ տախտակներից (ֆաներկայից), ձիթ թղթից և այլն... կարելի չէ շինել և ամբողջ զգեստ, գրքի շապիկը, այսինքն պատրաստել թեթև վանդակ — քառանկունի պրիզմա, մասնակցողի հասակի չափ, գրքի ձևով, ապա կապել վորոշ նյութով և ներկել նրան չեղաների դույնով:

Գրքերի շքերթն սկսվում է նվագի տակ, զեկուցողի հալտարումից հետո (որինակ՝ *մն*): Գրքերը դուրս գալով դիտողների առաջ, կարող են անել միջանի ձևային քայլեր և հարկավոր կարգով շարվել: Նախքան գրքի հանձնարարման անցնելը, խմբով կամ յուրաքանչյուրը առանձին, ջոկ բառերով կարող են դիտողներին բացատրել գրքի և ընդհանրապես ուսման ոգտակարություն, գրագիտություն, և, մասնավորապես, հանձնարարվելիք գրքերի ընթերցման և ոգտակարության մասին: Ապա յուրաքանչյուր դիրքն, իր վորոշ նվագի (կամ ընդհանուր նվագի) ուղեկցությամբ, կասի իր քննադատություն-բնութագիրը և հանձնարարությունը: Գրքերի շքերթը կարող է լինել առանձին չեղեցիկ խմբի ձայնակցող չեղով և գրքերի չիլուլթի առանձին նախերգով: Առաջարկված ցուցադրման չեղանակը, իհարկե, փոփոխելը, լրացնելը և զանազան ձևեր մտցնելը գրքի տոն կազմակերպողի գործն է: Տվյալ ցուցադրումը, ինչպես և ուրիշ գրքերի ցուցադրումը, կարելի չէ դնել ամեն տեղ, նույնիսկ բացթիշա: Պիտներական և մանկական մամուլը կարելի չէ նույնպես պատկերացնել ժեքանի մասնակցողներով, վորոնք պիտներական պարբերական հրատարակություններն են ներկայացնող:

մարչա թե լինելու յի նույն կահալորումը, շորերը, մուտքերը և տեսարանները:

Գուսաներգային մաս— տպագրական, պարբերական օրգանների հանձնարարման, բաժանորդագրման պայմաններին և բաժանորդագրվելու կոչերին և այլն, կարող և մասնակցել և չերկեցիկ խումբը:

ԳՐԱԿԱՐԱՆԻ ՇՔԵՐԹԸ

Ցուցադրման ձևը նույնն է, ինչ նախորդներինը: Նվազի տակ դուրս են գալիս միջանի գրադարաններ (գրադարանապետների իրենց գրադարանների անունով): Նրանք կարող են ցուցադրել իրենց ունեցած նվաճումները և հանձնարարել կարգալ ալիքի հետաքրքիր գրքեր: Ամեն մի գրադարանի չիլուլթ կարելի չի դիմավորել առանձին նվազով:

ԿԵՆԴՐԱՆԻ ՏՊԱՐԱՆ

Այս ցուցադրման մասնակցողները, ունենալով իրենց ձեռներին կամ վրաներն ամրացված ալրքինարանի մեկ կամ միջանի տառ, հերթով դուրս գալով, ձևական քալերթի, ազատ շարժումների, բուրգերի և այլն... միջոցով, որովա թեմայի համաձայն, կազմում են լողունգներ: Մասնակցողների թիվը անսահման է, տառերը անել մեծ, պարզ և ալիքի լավ և՛ գունդղուն:

ԳՐՔԵՐԻ ԳԱՆԳԱՏՆԵՐԸ, ՍՊԱՆՁԱԾՆԵՐԻ ՅԵՐԹԸ (ԷԻՎԱՆԴ, ԱՆՊԵՏՔ ԷՍՄԱՐՎԱԾՆԵՐ, ՎՏԱՐՎԱԾՆԵՐ ՅԵՎ ՎՆԱՍԱԿԱՐ ԳՐՔԵՐ)

Այս ցուցադրումներին, յերբ մասնակցողները քանակն ու վորակը սահմանված է, անհրաժեշտ է, մստ կարելուին, արտաքինի տպավորութունը շքեղ

անել՝ կահալորումով, ղգեստներով, բնագրերով և հարմար նվագով: «Սպանված գրքերի» չերթին պետք է հրապարակել գրքի դանգատը անկուտուրը ընթերցողի բարբարոս վերաբերմունքի համար: Իրենք գրքերը, ղեկուցողի միջոցով, դառնալով դեպի դիտողները՝ հանդիսատեսների բուռն քննադատության, ղայրույթին են արժանացնելու «վայրենի» ընթերցողներին: Գրքերից չուրաքանչյուրը կարող է պատմել, թե ինչպես իրեն հետ վատ եր վարվում ընթերցողը, ինչ դրության է նրան հասցրել, վոր հիմա այլևս ընթերցանության համար անպետք է դառել: «Հիվանդ» գրքերը դուրս են գալիս վերակապերով, ղզգզված կասալիներով (գավաղաններով), գանգատվում են իրենց ընթերցողի վրա, վորը պատուել, կեղտոտել և մաշել է նրան:

Անպետքացած, վտարված և ֆնասակար գրքերը քայլում են համապատասխան ղգեստներով, վորոնք իրենց ֆնասակար բովանդակությամբ անպետք են համարվում պրոլետար մանկան համար կամ թե նըրանց բնութագրերը տալիս են. չերգեցիկ խումբը, գահալիրները, աղը հավաքողները, ծայրահեղ դեպքերում կոնֆերանսը: Յուրաքանչյուր գրքին կամ նրան պատկերացնող հեղինակին կարելի չի իրավունք տալ խոսելու իր կենսագրության և բնութագրի մասին, վորպեսզի դրանով ալիքի պարզի իր կատարչալ անողուտ և ֆնասակար լինելը խորհրդային չերկրի ընթերցող պատանու համար: Հիշյալ ցուցադրումները կարող են վերջանալ կենդանի պատկերով: Առաջին դեպքում՝ գերդմանոց, չերկրորդ՝ գրքերի խառնաշփոթ դարսվածքով: Այս ցուցադրումներին պետք է

լուրջ վերաբերվել, վորովհետև մասնակցողից պահանջ-
վում է վորոշ բեմական խաղեր:

ԿԵՆԴՍԵՆԱՑՈՂ ԳԻՐԳԸ

Այս ցուցադրումը պահանջում է անսահման
թվով մասնակցողներ: Պատրաստվում է մեծ բուսա-
ֆորյան (բեմական) մի գիրք (Փաներկայից, կարու-
նից, ծալրահեղ զեպեում՝ ստվարաթղթից. սակայն
զրքի կողը լինելու չե անպայման ամուր նյութից):
Գրքի չափը անհրաժեշտ է լինելու վորե-
վե գրքի չեբես, իսկ զրսից զրված կարճ լողուններ
«գրքի շարաթը» անցկացնելու առթիվ: Գրքի թեր-
թերը բաց են արվում: Նրա մոտ կանգնում են չե-
կու ընթերցող կամ ընթերցողուհի: Յերկուսն էլ նա-
խապես արտասանում են «կենդանացող գրքի» բնա-
գիրը և տոնի եյության մասին: Ապա բաց են ա-
նում «կենդանացող գրքի» վերին գիրքը, վորի առա-
ջին էջին չեբեսլու չե հանձնարարվող վորեք գրքի
չեբեսը: Այդ գրքի մեկ կամ չեբեկու գլխավոր, առա-
ջուց նախապատրաստված, հազած և զրիմ չեղած հե-
րոսները դուրս են գալիս կուլիսի յետից կամ մեկը
հասարակութունից և հանձնարարում կարգալ այս
կամ այն գիրքը: Երկուսն էլ վրա ցուց և տրվում
գրքի չեբեսը, չեբեկու ընթերցողն էլ ասում են գրքի
և հեղինակի անունը: Իսկույն կուլիսի չեբեսից, ծուլ
քալվածքով, մոտենում է այդ գրքին մի տիպական
անապատան չեբեսա իսկ հասարակության միջից
նրա գեմ է դուրս գալիս մաքուր հաղնված մի արտա-
դրող (չեբեսա):

Յերկուսն էլ կանգնում են գրքի կողքերին, վոր-

պես գրքի հեղինակ ու հերոս: Ինչպիսին էյին մին-
չև «Շքիտի հանրապետության» մեջ մտնելը անա-
պատանը և ինչպիսին պառավ «հանրապետութուն-
նից» հետո (արտադրող պատանին), Ապա ընթերցա-
ղի ուշադրությանն են հրավիրում մի գիրք, անա-
պատանների համար, վորպես կյանքի, տան—դար-
ցի կենցաղի մի նմուշ և վորպես հետևանք այն նախ-
ճումների, պաշարի, վորը ունեցել և պրոլետարական
իշխանությունը անապատանության հոգատարու-
թյան շնորհիվ, և ապա գնում:

Ընթերցողները թերթում են ևջերը, հակառակ
չեբեսին կարգում են գրված լողունքը, և հետևյալ
գրքի չեբեսը չեբեսում է չեբեկորդ էջի վրա: Դուրս են
գալիս հետևյալ գլխի հերոսները, և այդպես մինչև
վերջը: Յուրաքանչյուրն էլ լողուն մասնակցողների, չե-
բի, խմբային արտասանություն, կենդանի պատկեր
կարելի չե կազմել որվա պատշաճ և համապատաս-
խան բնագրով: Կամ գիրքը վատին և «նոր» մանկա-
կան գրականությունը հին հակադրելու և հանձնա-
րարելու համար՝ գործնականում կիրառվում են «գը-
քերի գրադարաններ», «գրքերի համագումար», «գը-
քի տոնավաճառ», գրքերի... և այլն ցուցադրումով:
Հիմնական միտքը և նման ցուցադրումների կազմու-
թյունը նման են մեկը մյուսին և հետապնդում են մի
նպատակ, այն է՝ հանձնարարել ընթերցողին կարգալ
լավ գիրք և անպետք համարել՝ վատը:

ՈԳՏԱԿԱՐ ՅԵՎ ՎԵՍՍԱԿԱՐ ԳԲԳԵՐԻ ԸՆԹԵՐՑ- ՄԵՆ ՄԵԹՈԴՆԵՐԻ ԻՆՍՏԵՆԻՐՈՎԱՆ

Յուրաքանչյուրն էլ պետք է ավելի պարզութամբ,
վառ համոզմամբ ագիտացիա անել ողտակարների հո-

մար, ինչպես և կռիվ մղել ընթերցանութիւն (հակառակ) վատ մեթոդներէ դեմ: Յուցադրումներին պետք է հակադրել ընթերցողներէ հակադիր տիպարներ: Ֆիզիկական առողջ, գիտութիւն և հիշողութիւն ունեցողներին՝ հիմնականի հետ, վերոնք, սխալ ընթերցանութիւն շնորհիւ, չունեն վոչ գիտութիւն, վոչ ել հիշողութիւն և գառել են անուշադիր, ցրված և աշխատանքի անընդունակ մարդիկ:

ՅԵՆԻ ՅԵՆԻՈՒՅԹ՝ ԵՐԻ ԳՐԻՒ ՍՄԱՆՆ

Բացի ցուցադրումներէ և խաղերէ՝ ընթերցողի ուշադրութիւնը գեպի լավ գիրքը հրավիրելու համար կարելի չէ կազմակերպել գրքերի ցուցահանդաներ, վաճառքներ, լոտերեաներ, մրցումներ, չիլոյթներ՝ արտասանությամբ, յերգեցիկ խմբով և նվագով: Գրքերի ցուցահանդեսներով, բացի հանձնարարված գրքեր, առանձին յուրաքանչյուր մասում պետք է գնել և նոր գրքեր: Գրքերի վաճառումը չի հետապնդում վոչ այնքան նշանակաւն նպատակներ, վորքան նրանց ժողովրդականացումը: Այդպիսով կարելի չէ ասել և լոտերեա կազմելու մասին: Գրքերի մրցում, գրքերի քննադատությամբ, կարելի չէ կազմակերպել ընթերցող չերեխաների միջոցով, վորպիսին կարող ե լինել բանավոր և թե գրավոր՝ հարմարվելով մրցման համար տրված ժամանակին: Կամ թե չե մրցում կարելի չէ անել պիոներների ժողովին, հասարակ ձևով մեկ կամ մի քանի իրար հետ մրցող գրքերի մասին կարծիքներ հավաքելով կամ քվեարկութեամբ: Չաստուշկաները... գրական ստեղծագործութեան ամենաթեթեւ միջոցներից մեկն են.

ուստի առանձնապէս պատրաստված գրքային կամ լրագրային չաստուշկաները, իրենց գործադրմամբ, չեն դժվարացնի կատարողներին: Նվագի, ընթերցանութեան համարների արտասանութեան համար՝ նույն ձևով, կարելի չէ պատրաստել կամ թե չէ պատրաստի նյութ ձարել:

Վերջում, այսպէս կոչված բարեկենդանի տոնների կազմակերպումը, միայն պիոներների ուժով դժվար թէ իրականացվի: Յեթե հիշյալի վրա նախում են, վորպէս բարեկենդանի, բառիս իսկական իմաստով, այսինքն վորպէս մասսայական դործողութեան, խաղային ձևակերպման վրա, ուր մասնակցում են վոչ միայն դրա համար, նախապես, պատրաստված և հաշնրված մարդիկ, այլև ամբողջ և հասարակութեանց յուրաքանչյուրը, վորը վոչ թէ կարող է, այլև պարտավոր է բարեկենդանին ամենաակտիվ մասնակցութիւն ունենալ: Այն ժամանակ, իհարկէ, քանիկնս դասի իրականացումը հնարավոր է, այն ել դժվարութեամբ, միայն տվյալ տեղի բոլոր յերեխաների մասնապական գրավումով և մասնակցութեամբ:

Բարեկենդանի, վորպէս շքերթ գրքերի շարքներէ բոլոր մասնակցողների կամ նրա մեծամասնութեան՝ զգեստներով և ցուցադրման խմբերով, լիապէս իրականալի մի դործ է:

ՊԱՏՄԱԿԱՐԻ

Յեկուլթների շարքին կարելի չէ դասել և պատմը. վաճքը: Պատմելը գեղարվեստական ստեղծագործութեան մի նմուշ է, վորը կատարողից պահանջում է վորոշ տվյալ հատկութիւններ, այն է՝ հարուստ հիշու-

ղություն, մեծ պաշար բառերի, տերմինների, համեմատութիւնների և դրութիւնների, համանալմանդ անհրաժեշտ և մաքուր, հասարակ, խոսակցական, պատկերավոր լեզու գիտենալը: Անհրաժեշտ և ունենալ ընդունակութիւն, լինել համառոտ, վերաբնդի վաշ շատ, բայց վառ, արտահայտիչ բառերով տալ մեծ բովանդակութիւն: Անհրաժեշտ և պատմվածքի մեջ մատնանշել ամենավառ տեղերը, վորոնց վրա կանգ առնելով՝ դրավել լսողների առանձին ուշադրութիւնը: Պատմելը նպատակ ունի կոլլեկտիվին ծանոթացնել առանձին գեղարվեստական գործերի հետ: Պատմութիւնը, ամբողջ կոլլեկտիվի նկատմամբ, կադմակերպող և դաստիարակող գեր և կատարում: Պատմողի զգայուն լինելը հաջողութեան պարտադիր պայմաններից մեկն է: Պատմվածքը յերկար լինելու չի, նա իր կազմութեամբ պարզ և լինելու: Պատմողը իր գործողութիւններում ազատ և լինելու, սակայն չափից դուրս շարժումներ անելու չի: Պատմելու աղբյուրներ կտրող են ծառայել ինչպես գրական նյութերը, այնպես էլ շրջապատող կյանքից, հիշողութիւններից, ճամպորդութիւններից վերցված և սեփական ստեղծագործութիւնները: Պատմելը կարելի չի մշակել զրական, ինքնագործունեութեան խմբակներում, առանձին ողակներում: Պատմելու համար առանձին պիտիներներ պատրաստելու չեն վորոշ թեմաներ—նյութեր:

Մեզ մոտ, հաճախակի, լինում և այնպես, վոր թեմայով լավ գիրքը, գեկույցը, դասախոսութիւնները կամ տեղեկութիւնները տարվում են այնպիսի ծանր «գրական» լեզվով, վոր նյութը կամ դժվար և ըմբռն-

նրվում կամ թե չե չերեխաների կողմից ընդունվին չի յուրացվում: Պատմելու ընդունակութիւնից և կարողութիւնից և կախված, ալլալ նյութի, պիտիներների զրական յուրացումը: Պատմողից պահանջվում և արտասանութեան հարկավոր պարզութիւն, ձայնի բազմազանութիւն, շարժումների վորոշ ազատութիւն և գեկքի արտահայտութիւն: Լավ պատմողն ամեն տեղ հաճելի հյուր է: Ուստի լավ պատմող պիտիներ, ամեն ժամանակ, ցանկալի ընկեր-հյուր և պիտիներների և չափահասների ամեն մի միջավայրում, ուր լսողների կողմից պատմութիւնը մեծ ուշադրութեան և արժանանում:

Պատմվածքի համար հարկավոր և հմտորեն նյութը նորեր:

ԱԵՄԱԿԱՆ ՅԵԼՈՒՅԹՆԵՐ

Միբանի խոսք արտասանութեան ելութեան մասին

Արտասանութիւնների որչեկտը—առարկան մեծ մասամբ լինելու չի խոսքի բանաստեղծական ձևը, վորի մեջ պարզ լսվելու չի ուրիշը—հանգը:

Ի՞նչ և ուրիշը գրական գործերի մեջ: Ամեն մի ճիշտ, հավասարաչափ շարժում կամ միատեսակ ժամանակամիջոցում վորոշ միատեսակ շարժումների, հնչյունների, տոնի հաջորդականութիւնը ուրիշ կամ հանգ և կոչվում: Ուրիշը նվագի մեջ—այդ մի շարք մեկը մյուսին հաջորդող հնչյուններ են:

Տոնը—այդ ուժով և տեղութեամբ միատեսակ չեն, սակայն խստորեն, վորոշ կարգով, հաջորդում են իրար մշտապես ճիշտ և միատեսակ ժամանակամիջոցում: Ուրիշի յուրաքանչյուր խախտում ցույց և տու-

լիս կյանքի միջի վորոշ շարժումների անճշտություններ, ինչպես և խիստ որևէքի, կարգի, չիրեւելթների, ժամանակին յենթարկվող անկանոն մի հերթականություն: Ռիթմը միքանի ժարդկանց համար մի՞ բնական յերեւելթ է: Բնականից միքանիսը լսողություն չունենալով՝ չունեն և ուրիշ. ալիսիսին նրանք ձեռք պիտի բերեն միայն լսողության, վարժության միջոցով: Ռիթմը խոսքի մեջ, նամանավանդ ուռա, և նվագում միատեսակ չեն: Ռիթմը ուռա խոսքի մեջ չեղտված և անչեղտ վանկերի ճիշտ հերթականություն է: Արձակ գրվածքի մեջ ուրիշ գտնել ավելի դժվար է, քան բանաստեղծական. սակայն արձակում ևս կա ուրիշ: Հաճախ խոսքի մեջ, բառերի մի կարգը, գերադաս և համարվում մյուսից. կլորացվում են նախադասությունները, վորոշ կարգով հաջորդում են բառերը մեկը մյուսին և այլն... Մի խոսքով՝ կատարվում է այն, ինչ գրության լավ վոճ է համարվում:

Ռիթմի խիստ պահպանումը արտահայտիչ ընթերցման, ճշտության պարտադիր նախապայմանն է: Խոսակցության տեմպ կոչվում է խոսքի, վորոշ ժամանակում, կատարված այն արագությունը, վորը կախված է իրեն ընթերցողից, վորը կարող է դանդաղեցվել կամ արագացվել, նայած նրան, թե արդյոք այդ, ընթերցման գեղարվեստական տեսակետից, ոգտակար է թե վոչ: Մեր խոսակցությունը անընդհատ չի լինում, նա ընդհատվում է շատ թե քիչ, վորոշ ժամանակով՝ նայած հանգամանքներին վերսկսել ընդհատությունը, ասածի հասկացողության—թե՛հացման և վորոշ գեղարվեստական տպավորության համար, բաժնել խոսքերը խմբերի: Խոսքերի այդ ընդհատումները պառլզաներ են կոչվում:

Վորպեսզի չստեղծել ավելորդ և անպետք պառլզաներ, սովորաբար, **հնչառութիւն** պառլզաները, խոսքը բաժանելիս, միացնում են **յերկրորդ տեսակի** պառլզաների հետ: Այդ պառլզաները քերականական պառլզաներ են, վորոնք նախատեսված են կետադրությամբ: Նրանցից վոճանք ցույց են տալիս նախադասության կամ խոսքի տրամաբանական բաժանումը. վերջակետ, կետ ստորակետի հետ, ստորակետ, կարմիր տող կամ արգաց՝ տալիս են **համաբանական պառլզաներ**, իսկ մնացածները, վորոնք բացատրում են ինտոնացիայի բնավորությունը, վորոշ տոնի պահելը կամ հեղինակի վորեն ցանկությունը՝ **կլինեն պատահական պառլզաներ**: Պառլզա արվում է և աչտեղ, ուր բաց է թողված մի բառ և կանգնած է դիժ կամ վորեն շարժում է լենթադրվում:

Գեղարվեստական պառլզա արվում է աչտեղ, ուր ընթերցողին անհրաժեշտ է, ալի տեղում, կանգնեցնել լսողների ուշադրությունը, ստիպել նրանց լավ գիտակցել, տպավորել պատկերը և ապրել վորոշ դետցմունք: Պառլզաների տեղն ու ժամանակը և նրանց սեղողությունն ամբողջապես կախված է ընթերցողի անհատական հատկությունից:

Ձայնի, խոսքի բնական պահասությունները կարելի չէ շատ թե քիչ ուղղել, կարելի չէ ըմբռնել և տրամաբանական շեղտադրությունը: Ձայնի տեմբը—յեղանակն ընտրվում է կարողացած սյուժեյի կամ կարողացածի բովանդակության առաճին տեղերի կամ խոսածի համեմատությամբ: Ընթերցանության գեղարվեստական կողմը կարելի չէ բարձրացնել համապատասխան տառերի, բառերի ընտրումով, վորոնք

տալիս են մտքուր, հնչյունային, յերաժշտային պատկերախրուստ առարկայի— քամու վունցը, ալիքների խշխշոցը, դանդակի հնչյունները: Վերոհիշյալ խոսքի զեղարվեստական արտահայտութեան միջոցների և ուժերի թվարկումից գլխավորն են. առգագնուքուցը, սեմբը (հնչյունականութեան տեսակներ), շեշագրուքուց, պաուզներ չեմ ընգծումներ, Եարժումներ— ժես, Ռիմիկա և մասամբ շարժումներ:

ԽՄԲԱԿԱՆ ԱՐՏԱՍԹԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

Արտասանութեան այս ձևն առանձին տարածումն ստացավ հեղափոխական տարիների, քաղաքացիական կռիւների ժամանակ և մինչև այժմս ել յերիտասարդութեան մեջ ունի մեծ հեղինակութիւն: Խմբական արտասանութիւնն սկիզբ և առել 1915 թ. Մոսկվայի արտասանութեան ձեւաբանում, վորի ստեղծողն և պրոֆեսոր Վ. Կ. Սերյոժնիկովը, Կոլեկտիվ արտասանութիւնը, ինչպես և ամեն մի արտասանութիւն, զարգացնելով խոսքի արվեստը, գործադրողին սովորեցնում և կոլեկտիվ կատարման:

Անցնելով կոլեկտիվ արտասանութեան՝ ամենից առաջ մասնակցողներից պետք և նախապատրաստել չերգեցիկ խմբի նման մի բան, այսինքն կարգավորել նրանց ըստ ունեցած բնական ձայների: Ամենից բարձր ձայնը (դիսկանտ) կոչվելու յի «առաջին» ձայն, ավելի ցածրը (յերկրորդ ձայն կամ ալտ)՝ «յերկրորդ» ձայն և վերջապես ամենացածրը, պիոնիրների ձայներից (բարիտոնի նման)՝ «յերրորդ» ձայն: Գուսաներգի բնագրում նրանց կարելի յի նշել կամ I, I և III կամ նրանց սկզբնատառերով «Դ» (դիսկանտ),

«Ա» (ալտ) «Բ» (բարիտոն), «Ս» (սոպրանո), «Տ» (տենոր) և այլն... Կամ ձայն և առագանութիւնն ունեցող չերեխաները նշանակվում են սոլիստներ (մեններգ չերգող): Յերբեմն հարկավորվում և վոչ թե մեկ, այլ միքանի սոլիստների դուրս գալը (յելուքը) կամ թե չե յերկու, յերեք խումբ ձայների միանգամից կատարելը, բայց վոչ բոլոր չերգեցիկ խմբի: Նման յելուքները գուսաներգի բնագրում նշանակվում են առանձին նշաններով: Խումբը կարող և կազմվել 15- 20 հոգուց: Ձայների բաժանում պետք և կատարի չերաժշտական ընդունակութիւնն ունեցող մարդը: Հետագայում ընտրվում և վորևի բանաստեղծական գործ և մշակվում գուսաներգի համար: Բանաստեղծութեան նկատմամբ արվում և այն, ինչ «գործիքավորումն» և կոչվում: Ամենից առաջ բանաստեղծութիւնը վերլուծվում և ըստ ձևի, վորոնվում են նրա մեջ գլխավոր և չերկրորդական բառերը, շեշտերը, քերականական, տրամաբանական, գեղարվեստական և հոգեբանական պաուզաները: Իսկ հետո բանաստեղծութիւնը հարմարեցվում և չերաժշտական գործիքին, այսինքն, մտքի համեմատութեամբ, յուրաքանչյուր բառը կամ գուսաներգային բանաստեղծութեան տողը կամ թե միքանի տող, վորոշում են արտասանել այս կամ այն տոնով, տեմբրով կամ ձայնային...

Այն դեպքերում, յերբ կոլեկտիվ արտասանութիւնն ուղեկցվում և չերաժշտային կամ աղմկային ձայնակցութեամբ՝ ընտրվում և և համապատասխան չերաժշտական գործիք, հարկավոր ներդաշնակութիւն, համապատասխան աղմուկ կամ նրա նմանութիւնը:

Գործիքավորման մեջ, մեծ մասամբ, ցույց և

տրվում, թե կատարողն ինչ զգացմունքով կամ լարվածութեամբ պետք և արտասանի տվյալ բառը կամ նախադասութիւնը կամ միքանի նախադասութիւններ: Բանաստեղծութեան նկատմամբ արված, գուսաներգի համար կատարված, այս բոլոր նախնական աշխատանքը գործիքավորումն անունն և կրում: Այն բոլորը, ինչ հարկավոր և, վերջինում, նշանակվում և առանձին պայմանական նշաններով կամ տարրեր՝ կատարողների ձայների և բնավորութեան համեմատութեամբ: Անհրաժեշտ է աշխատել հաջորդական գործիքավորման որինակներ բերել, վորովհետև բանաստեղծութիւնների վերլուծումն ու ուրվագծումը՝ գլխավոր և չերկրորդական բառեր փնտռելու, այսինքն համապատասխան շեշտադրումներ, ինչպես և պառզանքի գտնելը՝ առանձին դժվարութիւնն է: Ներկայացնում: Այստեղ բերված գործիքավորված բանաստեղծութիւնների նմուշները, կարծում եմ, լիակատար հասկացողութիւն կտան այդ մասին: Գալով դեկավարին՝ նա պետք է լինի, ծալրահղ դեպքում, դերիժորի-խմբապետի դերում, վորպիսի, կատարման ժամանակ, բոլորը համաձայնեցրած ժամանակին և մեկի կամքին յենթարկվեն: Պետք է ցանկալ, վոր գուսաներգի ժամանակ չլինեն աննպատակ ձայներ, վորպիսին, հաճախ, նկատվում է պիոներական, խմբական յերույթներում: Կատարման ժամանակ պետք է լինել շատ ուշադիր, չցրվել և կողմնակի բաներով չտարվել: Պետք է հաստատապես գիտենալ, վոր արտասանել նշանակում և պահպանել վորոշ ուրիշ: Նույնիսկ վորձված չերաժիշտները, կատարման ժամանակ, վորքերի թիւրոցով կորցնում են նվագի տակտը: Արտասանական համար-

ների ժամանակ պետք է տակաւին հետեւել: Պատեղալի ժամանակ մաքով հաշվել տակտը և ուշքը չկորցնելով ճշտութեամբ և հարկավոր ժամին կատարել:

Արտասանութեան մեջ անհրաժեշտ է հաշտներել առողջանութիւն, կուլ չտալ նախադասութիւնների վերջը, առանձին ձայնով խմբից դուրս չթռչել, ինչպես և վերջինս չպետք է խլացնի մեներգիների համարները: Ամեն ինչ լինելու յե կարգով, հանդիստ, ամբողջական և պահպանված՝ մեներգալին ձայները և խումբը, յերաժշտական կամ աղմկալին ձայնակցութիւնը և շարժումները: Ընդունված է, սովորաբար, խմբի յերգիչներին կանգնեցնել յերկու շարքով. առաջինում՝ I և II ձայները, յերկրորդում՝ III ձայները: I ձայները աջում, յեթե նայինք բեմին դահլիճից, իսկ II-ը՝ ձախում: Կողիկտիւ արտասանութիւն կարող և անել և սովորական առաջնորդը, պայմանով, վոր դոնե նա քշով ծանոթ է յերաժշտութեան հետ կամ ունի, վորոշ յերաժշտական պատրաստականութիւն ունեցող, մի ոգնական:

ԻՆՍՏԵՆԻՐՈՎԱՍ.

Շատ նյութեր կարելի յե ցուցադրման յենթարկել, սակայն ամեն մի բովանդակութիւն ունեցող գրվածք ինսցենիրովկայի նյութ էի կարող դառնալ: Ինսցենիրովկան, բեմային ձևակերպումը յենթարկվում է հիմնական և բեմի գլխավոր որենքին՝ գործողութեան: Ահա գլխավորը, վորը պահանջվում է ցուցադրվող նյութից: Պիոներների ինչ հասակային խմբեր կարող են մասնակցել բեմական և ցուցադրման աշխատանքներին: Ինչպես վորձը ցույց տվեց, այդ

հասակը պիտոներենք մեջ տատանւում ե 12—16 տարւոյ
Բացառութիւններ հնարավոր են ավելի փոքր հասակ-
ների համար: Վորպես ցուցադրման նյութ ներանք
կարող են ոգտադրածել քաղաքական կյանքի ամեն մի
դեպք, ինչպես մեր Միութեան, այնպես և արտասահ-
մանի և վերջապես շատ գրական գործեր, ինչպես դա-
սական, նույնպես և ժամանակակից հեղինակների:
Կարող են ցուցադրվել շրջապատող կյանքի, կենցա-
ղի պատկերներ: Ինքնագործունեութեան տեսակետից,
շահեկան ե և անհրաժեշտ կոլլեկտիվորեն ընտրել
նյութը, կոլլեկտիվով նշել ցուցադրման բովանդակու-
թիւնը, բնագիրը և տեսարանները: Ամբողջ կոլլեկ-
տիվը կամ խմբակը մատնանշուով, բաշխուով ե դերերը
գործող անձերի միջև և մանրամասնութեամբ կատա-
րում բեմական չիւլուքի պլանիւովկան: Ինսցենիրով-
կանների կոլլեկտիվ մշակուով վոչնչով չի խանգարվ
անհասական աշխատանք տանել պիտոներենքի առանձին
ցուցադրութեանի նկատմամբ: Պիտոների ստեղծագոր-
ծական ինքնուրույն ինսցենիրովկայի մշակման աշ-
խատանքը, պետք ե ղեկավարել, այդ գործին հմուտ,
գրագետ մի ղեկավար, վորպեսզի գործն արագ ընթա-
նա և շատ բացեր չունենա: Բովանդակութեան և տ-
ռանձին մանրամասնութիւնները մշակելիս առաջարկ-
վում ե ղեկավարութեան կողմից, պիտոներենքին տալ
վորոշ ցուցմունքներ, վորպեսզի նրանք, անփորձու-
թեան հետեանքով, առարկայի շուրջը չպտտվեն և ի-
դուր ժամանակ չկորցնեն:

Յիրբ կա կյանքից վերցված դեպքերի վորեւ մա-
տերիալ, պատրաստի գրական գործ կամ նյութ, այդ
դեպքում ցուցադրման գործողութիւնը, բնագրի մը-

շակման և տեսարանի կազմութեամբ՝ պարզեցվում ե:
Պատրաստ խոսքի ժամանակ, կամ լերբ հարմար ե
վերամշակել բնագրի խոսքը՝ պարզեցվում ե և բնա-
գրի կազմելը: Ինսցենիրովկան, տվյալ որիդինալ թի-
մայի նկատմամբ, նրանով ե լավ ե ոգտակար, վոր
նա թիթեացնում ե պիտոներենքի մասնակցութիւնը
ստեղծագործութեան բնագալառում, զարգացնում ե
նրանց յերևակայութիւնը, ճաշակը և հնարավորու-
թիւն ե տալիս նրանց գրական աշխատանքների մի-
ջոցով վորոշ փորձառութիւն ձեռք բերել:

ԲԵՐԱՆԱԳԻ ԼՐԱԳԻՐ

Բերանացի լրագիրն առաջ ե լեկել քաղաքացիա-
կան կոիլլեքի առաջին տարիներին, չերբ թղթի պա-
կասութիւնը խստիվ կրճատեց թերթերի ծավալը—տի-
րածը: Թերթի պահանջը շատ եր. դրա համար հարկա-
վորվեց չիթի վոչ ամբողջ լրագիրը, գոնե նրա ամե-
նակարեւոր բաժինները, դեպքերն ու տեղեկութիւն-
ները հաղորդել մասսաներին ընթերցանութեան և հա-
ղորդագրութեան միջոցով: Սովորաբար կարդում ելին
մեկ կամ միքանի բարձր ձայն և ընդհանուր զար-
գացողութիւն ունեցող ընթերցողներ: Վերջինս նրա
համար ե, վորպեսզի նա կարողանա լսարանի տված
հարցերին պատասխանել: Բերանացի լրագիրը խիստ
տարածված եր, մանավանդ կարմիր-բանակայինների
գործմասերի միջև, վորն ունեցալ մեծ ազիտացիոն,
քաղաքական և կրթական նշանակութիւն: Սակայն
ամեն անգամ չիյին ճարվում լավ ընթերցողներ, երկ-
րանցի լրագիրը, ալդպիսով, սկսեց չբավարարել
տարեցտարի զարգացող՝ հասարակութեան պահանջնե-

րին. ուստի հարկավորվեց զեպլե լրագրիւրը մեծ ուշադրութեամբ և հետաքրքրութեամբ զարթեցնելու համար թերթին վարող թատրոնական տեսք տալ, վարը, սակայն, ճիշտ չի համարվում, վարողհետև նույնիսկ առանձին հոգիածները կարդացվում էին վոչ թե մեկ, այլ միքանի ընթերցողներէ կողմից: Յիւրեմն խոսակցական տեղերը պատկերացվում էին մարդկանցով, չատուռչկաները չերգվում էին լսմբով, իսկ Ֆելլետոններն ու կենցաղային տեսարանները խաղացվում էին բնական պատկերների միջոցով: Առաջ սկսվեց բերանացի թերթի ցուցադրումը, վորը հետագայում վերածվեց ժամանակակից կենդանի լրագրի: Բերանացի թերթը կենդանուց տարբերվում է նրանով, վոր վերջինիս միջ թատրոնականացումն ու ցուցադրումը քիչ է և ավելի մոտիկ է իրականութեան, վորը թերթին նշույթ է ծառայում: Բերանացի լրագրի արժեքը պակաս է կենդանի լրագրի արժեքից, վորը հիմա յեւ գոյութեան իրավունք ունի, մանավանդ վոր նրան հեշտ է կազմակերպել և նախապատրաստել:

Բերանացի թերթի գործողութեան վայրը կարող է լինել բնմը, վորեւ բանով կտրված է քիչ բարձր ամեն մի անկուռն: Լրագրում իրենց զրական աշխատանքներով կարող են հանդես գալ զրական կամ մանկական թղթակիցների խմբակի անդամները: Կարելի չէ հետաքրքիր տեղեկութեաններ տալ զիտութեան և տեխնիկայի նվաճումների մասին: Տեղեկութեանները կարելի չէ ալլաղանել մոգական լապտերներով, եպիդիոսկոպով և հասարակութեան տված և նախապատրաստված հարցերով: Մեծ հետաքրքրութեան համար լրագրի նշույթը պետք է տալ պատկերապարզ, նկարներով, պլակատներով, լուսնդներով, դիագրամներով, ծաղրանկարներով և այլն... Իսկական նկարներով կամ մոգական լապտերով եկրանի վրա: Այսպիսով լրագրի նշույթը կարող է լինել խնդիրների, ռեբուսների և շարադների վճռումով: Բերանացի լրագրի նշույթը են ծառայել պարբերական մամուլի տեղական կյանքից և կենցաղից վերցված տեղեկութեանները: Լրագրի նշույթ, տղաներից, հավաքում են նրանք, վորոնց հանձնված է այս կամ այն բաժնի կազմելը: Նրանց հավաքած նշույթը նալվում, խմբակայնորեն քննադատվում է պատի թերթի խմբակիցների, մանկխմբակի և զրական խմբակի կողմից: Յիւրդիծարանական, զավեշտական բաժիններում տեղ չպետք է տալ կոպտութեանների, վատ բանների, ինքնասիրութեան վերավորող կեղծանունների, համեմատութեանների: Բերանացի թերթ կազմելիս նշույթ հավաքելու և աշխատակիցներ զրավելու ագիտացիա պետք է մղել: Լրագրի մատերիալը չուրաքանչյուր հեղինակի կողմից կարդացվում է բոլոր նրա կազմած կոնսպեկտի: Յերաժշտական համարների նշույթ կարելի չէ վերցնել ժողովրդական և պիոներական չերգերից:

ԿԵՆԴԱՆԻ ԼՐԱԳՐԻ

Կենդանի լրագրիւրը ապագրական թերթի շատ բաժինների ցուցադրումն է: Յուրաքանչյուր բաժին ունի իր վորոշ բնական ձևերը: Իրաժշտութեան, արտասանութեան, մեներգ, չերգերի խումբ, ձևական բալլերգ, բուրգեր և այլն... Լրագրիւրը, սովորաբար, սկսվում է բոլոր մանակցողների, նվագի տակ կա-

տարվող, ընդհանուր շքերթով և վերջանում է կենդանի թերթի հետ կապ պահպանել լողունգով: Կենդանի լրագիրը, վորպես բեմական ձևակերպում, ամենամատչելի, որվա չարիքները արձագանգող, պիտանենքների համար, ամենահետաքրքիր տեսարանն է, ինչպես գրական ստեղծագործման պրոցեսով, այնպես էլ բեմական ձևակերպումով: Կենդանի լրագիրն արագությամբ կարող է արձագանգել առօրյա և համաշխարհային քաղաքականությունն ամեն մի հարց: Կենդանի լրագիր պատրաստելը շատ ժամանակ չի խլում. համենայն դեպս ավելի պակաս, քան վորեն պիտալի ինսցենիլովկան: Բեմական արվեստի բազմապիսի բնույթը և դրաման, և յերաժշտությունը, և չերզը, և պարը, և կոլլեկտիվ արտասանությունը և ֆիզիկալ տուրային տրուկ համարները՝ հաջորդում են մեկը մյուսին մատչելի և վոչ ձանձրալի ձևով: Կենդանի թերթում կարող են դուրս գալ իրենց խմբակների սվյալներով և նվաճումներով, շատ պիտներներ: Կենդանի լրագիրը հարմարեցնելով իր յեկույթը հեղափոխական տոներին և հերթական նյութ պատրաստելով գալիք տոների համար, կարող է պարբերաբար լույս տեսնել: Կենդանի լրագրի նյութ կարող է լինել և ամեն մի մղվելիք կամպանիա, վորի համար կարգով գրանցվում են արտաքին և ներքին կյանքի բոլոր դեպքերը, տեղական խոսիական և թերթերից արված կտրվածքները: Նշանակված ժամին հավաքվում է վորեն պիտներական կոլլեկտիվ կամ պիտներների մի խումբ, նայում հավաքված նյութը և քննադատում: Ժողովին ներկա յեղդներն իրենց գիտողություններով լրացնում են պակտսը: Ապա պատրաստի և հաս-

տատված նյութը գրվում է, բեմական տեսարանի ձևով, թերթի այս կամ այն համարում, համապատասխան բաժնում: Մատերիալի վրա կատարվում է հարկավոր գրական աշխատանք: Պատրաստի նյութը խմբավորվում է, կարգավորվում, բաշխվում կատարողների միջև և ապա սկսում փորձերը: Ահա այսպես, մոտավորապես, տարվում է կենդանի լրագիր ստեղծելու գործը պիտներ կազմակերպություններում: Կենդանի լրագիրը փորձում են լուրջ, ըստ դերերի, վորպիսին տեկու չե 10 որ կամ չերկու շաբաթ:

Համարները լինելու չեն թիթե և անձանձրալի: Յերզը, լավ ձևային քալերթը կենդանացնում են թերթը: Գեղեցիկ և բնական դուրս կզան չերխաների, բոլորին ձանոթ, չերաժշտական համարները, հարազատ պիտներական չեղանակներն ու ժողովրդական չերզերը: Ինչպես չերզեցողությունը, նույնպես և արտասանությունը գերադասելի չե կատարել խմբով, վորովհետև, նման դեպքում, պիտներների տուգանություն և ձայների անկատարելությունը, այնքան էլ աչքի չի ընկնում: Թերթի բնագրին ուղեկցող չերաժշտությունը բարդ լինելու չե: Յերաժշտական ձայնակցումը կարող է լինել և դույզ հասարակ լարային գործիքներով, ինչպես և գարմոնով կամ ադմկահույզով որկեստով: Ծրագրի բազմազանություն համար, թույլատրելի չեն և մոգական լապտեր, և հպիդիոսկոպ, և սովերների խաղեր, կինո մեջկատակություն և այլն... Կարելի չե չերգիծական ամսագրից ցուցադրել ծաղրանկարներ, կենդանի դիտարաններ, հավաքելով այդ նպատակի համար տարբեր հասակ ունեցող չերխաների և տալով նրանց ձեռը համապատասխան պակտաներ ու գրու-

թյուններ: Այս բոլորը կենդանի լրագրի կատարելիք համարների համար, յեթե կա կինո, կարող ե ոգտագործվել: Կենդանի լրագրին ավելի աշխուժ, ավելի կենդանի ձևով կանցնի, քան վորեն բնական ալլտեսարան և վորի համար, կենդանի թերթում, շարժումը, բնագրի հավասար, առաջին տեղն ե բռնում: Տեսարանների մեծությունը, գործող անձանց քանակը և խմբերի կամ առանձին անհատների չեղովթների բնույթը պետք ե խիստ համաձայնեցրած լինեն, վորի հետևանքով ներկայացված թյուն, հրոցներ և բնավ վրա անընդատակ վազոցներ քիչ կլինեն: Կենդանի թերթի լույս տեսնելը լավ ե կապել վորեն տոնի, հորելյանի կամ մղվելիք կամպանիայի հետ:

Թերթի առաջնորդողի նյութը լինելու յ տոնի կամ տարեդարձի թիման կամ կամպանիան: Առաջնորդողը, սովորաբար, կատարվում ե խմբակի միջոցով, այսպես կոչված հեռտորական ձևով, այսինքն շարվում են արտասանություն, չերդի և նվագի, ինչպես մեներգներ, այնպես ել խմբական համարներ կատարելու: Առաջնորդողը տալիս են միքանի հեռտորներ, այստեղից ստացվում ե և հեռտորներ անունը: Հետևյալ համարի նյութ կարող են լինել միջադեպին դեպքերը, պիոներական կյանքից բխած հարցեր՝ աշխատանքը դպրոցում, աշխատանքի փորձառությունների նվաճումներ, տեղական կյանքի խրոնիկան և այլն... Ճարտասությունից հետո կարող են լինել միջադեպին դեպքերի տեսարաններ «Տասսի» հեռագրեր, ֆելլետոն, չատուղի կամ լուբոկ, կենդանի ծաղրանկար կամ ստվերների խաղ, կենդանի կինո և այլն: Վերոհիշյալ նյութերից կարող են կազմվել և լրագրի մյուս բաժինները:

Լրագրի յեղրագրական բաժնում կարելի յե ցուցադրել խաղեր, հանելուկներ, ռերուսներ և շարադներ, նրանց հարց ու պատասխանը, «նամակներ խմբագրություն», չերդիական հայտարարություններ և այլն... Բոլոր նախապատրաստական աշխատանքը ե փորձերը, աշխատանքի նման, տարվում են ցուցադրումներով: Նույնպիսի լուբջ և մանրագնին աշխատանք պետք ե կատարել բովանդակություն, տեսարանի, բնագրի և պլանի բովակալի վրա: Առաջությունը լրագրի դրական կողմն ե և խաղի 1-1½ ժամվա ընթացքում պետք ե ցուցադրել բոլոր համարները: Յեթե անհրաժեշտ են ընդմիջումներ, այդ դեպքում ժամանակը պետք ե անցկացնել չերգեցողություն, չերաժառություն, կինոյով, խաղերով, կատակներով, հանելուկներով, վորեն հանաքային գեկույցով, հարցերով և պատասխաններով, պոստարկում հարցեր հավաքելով կամ խմբագրության համակներ գրելով՝ այն պայմանով, վոր կենդանի լրագրի հենց այդ ծրագրում հիշյալ հարցերին արտակարգ համարով պատասխանվի: Ինչպես բոլոր ցուցադրումների, նույնպես և կենդանի լրագրը նախապատրաստելու և անցկացնելու համար անհրաժեշտ ե ուսննալ մեկ դեկավար, վորը առանց հրամայիլու և կամքի բռնություն գործադրելու, համիրաշխրնկերական վերաբերմունք ե ցույց տալու կողքիտիլին, կենդանի լրագրի հրատարակություն հետաքրքրվող պիոներներին: Ինչպես ուրիշ բնական չեղովթների ժամանակ, կենդանի լրագրի իրականացումը նույնպես, վորոշ դրամխմբակի ներկայություն չի պահանջում: Կողքիտիլի բոլոր ողակները, հերթական կարգով, կենդանի լրագրի համար նյութ են նախապատ-

րաստում: Ըստ հնարավորություն, բեմականորեն նրան ձեռնհարում են, պատթերթի խմբակիցի ալի, զրազան խմբակի ՄՅՕ խմբակների ղլխավորություն, բոլոր ցանկացող պիտենքները: Կենդանի լրագրի խմբակը կարող է լինել կոլեկտիվային կազմակերպություն, սակայն միջոցների և ուժերի չլինելու դեպքում՝ լավ է միջանի կոլեկտիվներ միանան և կենդանի լրագիրը դարձնել մի մեծ պիտենքական կազմակերպություն որպես: Պիտենքական կազմակերպություններից հաճախ լավում են գանգատներ պիտենքական թատրոնի համար պիտենքներ չլինելու պատճառով: Իսկ չերը նրանց մատնանշում էս կենդանի լրագիրը, վորպես ամենամատչելի թատրոնական մի ձև՝ նրանք սկսում են գանգատվել և լրագրի համար նյութ — մատերիալ չլինելու վրա: Կարելի է համոզված ասել, վոր այստեղ պատճառը նյութի պակասությունը է, այլ կենդանի լրագրի վրա աշխատելու նախաձեռնություն և ցանկություն բացակայությունը: Ամեն մի խորհրդային չերգիծական ամսագիր, համարյա պատրաստի ձևով, ցուցադրման առատ նյութ է տալիս: Որվա չարիքներին վերաբերող, խորհրդային ֆիլյատոնիստների ֆելետոններում կամ թե չե կենտրոնական «Правда»-ի վորեն համարում, ինչպես և «Շիկացած գրչով»-ում, ամեն անգամ հնարավոր է գտնել առատ, բազմատեսակ խորհրդային որվա չարիքային մատերիալ և, այսպես կամ այնպես, նրան բեմական ձեռնհարություն տալ: Չաստուշկա կամ վորեն մի հանգամ վոր «ռալոնիկ» այնքան էլ դժվար չե հնարել և գրել: Նույնպես դժվար չե ցուցադրել, կյանքից վերցված, վորեն տեսարան: Յեթե պիտենքների մեջ չկան

ուժեր՝ կարելի չե գրմել դարձյալան տղաներին և վերջիններից ողնություն խնդրել: Յեթ, վերջապես, կարելի չե անցնել և կոմչերիտություն՝ պատթերթի խմբակիցի ալի խորհուրդը խմանալու, կարելի չե գրմել զրական խմբակներին կամ մեծերի ակումբի զրամխմբակներին, խմանալ տեղական խմբագրություն կարծիքը: Վստ ցանկություն դեպքում, բեմական ինքնագործունեություն կարելի է միշտ հայտնաբերել առանց մասնագիտական պիտենքական պիտենքների և կենսաթերթային ժողովածուների, վորոնք, հաճախ, միապաղաղ և արհեստական են լինում:

Ավելի շատ ցուցադրումներ սեփական կյանքից, սեր դեպի այդ գործը, մի բան, վորով կարելի է հաղթահարել, կենդանի լրագիր ստեղծելու ճանապարհին առաջացող, բոլոր արգելքներին:

ՀԱՐՑԵՐԻ ՅԵՎ ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐԻ ՅԵՐԵԿՈ

Հարցերի և պատասխանների չերեկոն նպատակ ունի ընդլայնել պիտենքների մտավոր շրջհալացքը՝ նրանց ամենից շատ հետաքրքրող հարցերի բացատրություն: Հարցերի և պատասխանների չերեկո կարելի է նշանակել այն ժամանակ, չերը զրա համար կան բոլոր նախադրյալները, այսինքն, նախ, չերը պիտենքների մոտ կան կուտակված հարցեր, չերկրորդ՝ զրա համար հարմար ժամանակը զուգորդվում է վորեն և տոնակատարման, տարեդարձի, հորեկանի հետ, վորոնք նյութ դարձնելով կարելի է հարցերի և պատասխանների չերեկո կազմակերպել: Վերջապես չերկրորդ՝ չերը կան հարմար մարդիկ, վորոնք կարող են պիտենքներին ալեկոծող բոլոր հարցերին մտածված

և խելացի պատասխաններ տալ: Միաժամանակ տար-
րեր նյութերի համար հարցերի և պատասխանների
չերեկո ստեղծել հարկավոր չէ: Կատարելի քիչ հետե-
վանք աչն պատճառով, վոր չի լինի կենտրոնացած
ուշադրություն, վորոշ թեմայի նկատմամբ բազմա-
տեսակ հասկացողութուն, իսկ չերեկոն կանցնի ան-
կարգ, անճրագիր և անոգուտ:

Հարցերի համար թեմայի անսահմանությունը
առաջ կբերի վոչ լուրջ, մակերեսային և հարցերի թե-
թե բնույթ: Այստեղից գերադասելի յե հարցերի և
պատասխանների չերեկո կազմակերպել մի վորեկ ընդ-
հանուր թեմայի կամ մի շարք գիտելիքների նկատ-
մամբ, վորոնք նույնպես վերաբերում են քաղաքա-
կան, գիտական, գեղարվեստական կամ տնտեսական
բնավորություն ունեցող մի մեծ թեմայի: Յենթա-
դրենք, թե գալիս և միջազգային յերկտասարդության
որվա տոնը, վորը, պիտենեների կողմից, պիտի տոնվի
պատշաճ ծրագրով, որվա համապատասխան ղեկույց-
ներով և տեղեկութուններով: Սակայն չկա ապահո-
վություն, վոր այդ ղեկույցները և տեղեկութունները և
բոլոր մեկնածները պիտենեները, ինչպես պետքն և հաս-
կանան, գիտակցեն և ըմբռնեն: Միջազգային յերկտա-
սարդության որվա համար կազմակերպված պատաս-
խանների և հարցերի չերեկոն՝ պիտենեներին կոգնի
հայտնաբերել հիշյալ թեմայի մանրամասնությունները,
գիտենալու և հասկանալու նրա թույլ կողմերը: Պա-
տասխանների և հարցերի չերեկոն չի սահմանափակ-
վում վորեկ առանձնահատուկ թեմաներով և ամփոփ-
վելու չի միայն քաղաքական և տնտեսական թեմա-
ների շրջանակում: Յենթադրենք, թե պիտենեները

մշակում են վորեկ նյութ բնագիտության, հայրենա-
գիտության և ազգագրության և այլն: Խնդիրների
վերաբերյալ: Նման դեպքերում, լրիվ ուսումնասիրու-
թյան, տրամադրության և հայացքի լայնացման համար,
հնարավոր և հարցերի և պատասխանների չերեկո
կազմակերպել, շոշափվող հարցի մասին, լայն հասկա-
ցողություն ունեցող անձանց մասնակցությամբ:

Նման մարդկանց ընտրության և նրանց լուրջ
պատրաստականության վրա, վորոնք պատասխան-
հարցերի չերեկոյին պատասխանելու չեն, անհրաժեշտ
և դարձնել ամենալուրջ ուշադրություն: Հարցերի և
պատասխանների չերեկոն լավ և կատարել առավոտնե-
րին, չերը պիտենեների գլխները թարմ են և առողջ
մտածում են: Հարցերի և պատասխանների առավոտը
սահմանափակել ժամանակով դժվար և: Այդ կախված
և շոշափվող նյութի հետաքրքրությունից, հարցեր
տալուց և գլխավորն և՛ պատասխանողի պատասխան-
ներից, այսինքն նրա առարկան գիտենալուց, նրա
ճարտասանական ընդունակությունից և լսարանին
կենդանի ու հետաքրքիր պատասխան բացատրություն-
ներից: Վորքան լուրջ վերաբերմունք ցույց տրվի
պիտենեների ինքնազարգացման համար այնքան ոգ-
տակար առարկային, նույնքան մեծ ապահովություն
կլինի նրա հաջող կատարման համար:

ՔԱՂԱՍԵՐԵՑ

Քաղցրտերեայով կարող են զբաղված լինել չերեկույ-
թին կամ ցերեկույթին ներկա չկող բոլոր աղաները:
Ամեն մի չերեկայի կարող և հարց տրվել քաղաքական,
սոցիալական, հասարակա-խորհրդային վոչ բարդ

խնդիրները մասին և այլն... և ամեն խաղացող պատասխանում է իրեն տրված հարցին: Հարցերը կարող են լինել, բոլորի կամ միքանի խմբակների համար, ընդհանուր կամ առանձին հարցի: Երբեք պետք է համար: Կարելի է նույնիսկ խմբականորեն վճռելու, բացատրելու հարցեր տալ, որինակ, ողակի միջոցով: Քաղլոտերեայից առաջ անհրաժեշտ է, համառոտակի, բացատրել նրա բնույթն ու ելությունը: Պետք է կարճորեն հաղորդել հարցերի շարքը և մտաւորապէս նրանց ցանկալի պատասխանների ուղղութիւնը: Անհրաժեշտ է խոսել և այն ընծա-մրցանակների մասին, վերոնք տրվելու չեն յերեսաներին նրանց լավ պատասխանի համար: Քաղլոտերեայի կազմակերպման, նրա կարգ ու սարքի մեջ կահավորման տարբեր ձևեր կարող են լինել: Հարցերի պատասխանները, ըստ կարելու, պետք է լինեն կարճ, ճիշտ և զրապետ ձևով մեկնաժ: Ցանկալի է, վեր հարցերը լինեն վերջ չափով պատկերավոր, իսկ մեկնումը՝ զրական: Մրցանակներն ու ընծաները, իրենց ելությամբ, պետք է կրեն բարոյական բնույթ, քան թե ունենան նյութական արժէք: Վկայական կամ դիպում, գիրք, հուշագիրք, վերեւ ժետոն կամ նշան—ահա մրցանակ—ընծաների այն ցանկը, վերը լինելու է քաղլոտերեային: Քաղլոտերեան, շուրջաբար, մեծ հաջողութիւն և ունենում պիտի ընդունի մոտ, վերի հայտարարումով նրանք շտապեցնում են կազմակերպողին այդպիսին շուտ սկսել:

Քաղլոտերեայի հարցերի մշակումը պետք է կատարվի մինչև նրա կազմակերպումը և այս գործը, ինչպէս և քաղլոտերեայի ամբողջ կազմակերպական մասը,

ընկնելու է պիտի ընդունի ղեկավարները առանձին խմբի վրա, վերի մեջ լինելու չեն հեղինակավոր անձինք: Կոմիտեի միջոցով և հիկ կազմակերպութեան անդամներից: Հենց այս վերջին խմբակը կլինի տրված հարցերի պատասխանները գնահատող ղեկավարը: Խմբակի մեջ, իհարկէ, պետք է մտնեն պիտի ընդունի մեջ հեղինակութիւն վայելող անձերից, պիտի ընդունի ու զարգացայնները, յիթի քաղլոտերեան մասնաշաղկան է: Ստացված պատասխանները կարող են կարգադրել իւր-բոլոր մասնակցողների, ներկայիցողների: Յիթի նրանք խիստ շատ են, այն ժամայնակ պետք է կարգալ նրանց անունները, վերոնք մրցանակի չեն արժանացի:

ՔԱՂԼՈՒՏԵՐ

Քաղլոտերեայի նման կազմվում են և քաղլոտերեայի տիւր: Յիթի «Փանտեր» խաղին մասնակցողներից վերջվում են (թաշկինակ, փողկապ, մատիտ, հուշագիրք և այլն...): Այս առանձին մեկ նշանակվածը, գիրք և այլն...): Այս առանձին մեկ ֆանտ առանց ընտրելու, աչքով, դուրս է քաշում մեկ ֆանտ միջոցի չեռից և ֆանտի տիրոջ առաջարկվում է պիտի ընդունի ցանկացած ամեն մի թեմայի վերեւ հարց: Դիտերների ցանկացած ամեն մի թեմայի վերեւ հարց: Հարցին չպատասխանելը կամ վատ պատասխանելը պատժվում է վերեւ առաջարկութիւն կատարելով, ինչպէս, որինակ, չերգով, արտասանութիւն, պարով, ինչպէս, որինակ, չերգով, արտասանութիւն, պարով, ինչպէս և պատմելով, մեջկատակութիւն և այլն... Հարցեր և պատասխաններ, ինչպէս և պատմելներ կարելի է և առաջարկել վեր միայն առանձին անհատների, այլ և առանձին խմբերի, որինակ՝ ողակի: Քաղլոտերեայի և ընդհանրապէս ֆանտերը շատ կենդանի խաղ են: Քաղլո-

տերեալին մասնակցողը վռչինչ չի կորցնում անհաջող պատասխանի դեպքում, խոստովնալով քաղֆանտերում նրան սպառնում ե վրոշ դժալի պատիժ:

Ապա փորձիր չերգել, չիթե դու չերբեք չես չերգել, կամ պարել, չիթե վոչ մի անգամ չես պարել: Հետեապես քաղֆանտերը լինելով բախականին կենդանի խաղ՝ միաժամանակ լավ միջոց են ստիպելու տղաներին քաղզարգացմամբ և ինքնազարգացմամբ պարապելու:

Քաղֆանտերի հարցերի նյութ կարող են լինել վոչ միայն քաղաքատնտեսական և սոցիալ-հասարակական գուճավորումով խնդիրներ, այլև պիոներների անցածներից ամեն մի նյութով ֆանտերին և քաղֆանտերին տրվելիք հարցերին, մշակման տեսակետից, պետք ե նախորդ լուրջ ուղղորդված դարձնել: «Դատաւորներ» խմբակի մեջ պատասխանների մշակման համար մտած պետք ե լինեն անպայման հեղինակավոր և այդ գործին հմուտ մարդիկ:

Վերցված ֆանտը վերադարձվում ե միայն այն ժամանակ, յերբ տերը տված հարցին բավարար պատասխան ե տալիս կամ թե չե անբավարար պատասխանի համար կկատարի սահմանված պատիժը: Կարելի չե թույլ տալ «վերաքննություն», այսինքն իրավունք տալ յերկրորդ անգամ պատասխանելու, այնպես ել «պատժի» համարը կարելի չե փոխարինել նոր համարով: Տվյալ դեպքում, ինչպես կադմակերպութան մեջ, նույնպես և քաղֆանտերի կատարման ընթացքում, կարելի չե մտցնել տարբեր զանազանություններ և փոփոխություններ: Երինակ՝ ֆանտերին, միքանի դեպքերում, նախորդում ե պատժի հետ

կապված վորեն խաղ և անա պատժի հետեանքով պատժվողներին վերցվում ե միքանի ֆանտ, վորեց հետո արդեն այդ ֆանտերը խաղացվում են, այսինքն պատիժն իկատար ե անվում:

ԽԱՂԵՐ

Պիոներական ինքնագործունեյության չերեկուլթներին և ցերկուլթներին կատարված խաղերը մեծ աշխուժություն են մտցնում ծրագրի մեջ: Մասնաշախուղները և նրանով են լավ, վոր կարողանում են կան խաղերը և կենդանությունը մեծապես կախված ե խաթյունը և կենդանությունը մեծապես կախված ե կաղերի դեկավար-ձեռնարկողից: Հանաքներով և կատակներով, ուրախութեն մոտենալու չե ներկա յեղող-տակներով, ուրախութեյամբ և ճշուճ չգործադրելովը ներին և իր ուրախութեյամբ և ճշուճ չգործադրելովը հրապուրելու չե բոլորին և ստիպելու նրանց, դրավիչ հրապուրելու չե բոլորին և ստիպելու նրանց, դրավիչ խաղով, ուրախ ժամանակ անցկացնել: Դեկավարը, այս բոլորից առաջ, պարտավոր ե ներկա յեղողներին աշխուժացնել խաղի կանոնների հետ, վորպիսին նա ծանոթացնել խաղի կանոնների հետ, վորպիսին նա կարող ե անել նրա տրամադրության տակ դրված չերեկուլթ տեր, միքանի տղաների, պիոներների ողջութեյամբ: Յերեկուլթին մեծ հաջողություն կունենան կոմիկական թեքում և բովանդակություն ունեցող խաղերը, չերբ ավելի զվարճալի, ուրախ կլինի, վորով նա կարելի չե հաշտարարել նրա կատարման վրոշ նախնիներ, վորոնց խախտման դեպքում կարելի չե կանոններ, վորոնց խախտման դեպքում կարելի չե թվել տուգանքների ցանկը կամ ֆանտ վերցնել:

Դժվար ե ամենից առաջ ծանոթանցնել անձանթ տղաներին իրար հետ. դժվար ե մտնալանդ ծանո-

Թացնել տղան աղջիկներէ հետ: Նման սրարաբաններում ղեկավարին կհարկավորվի, խաղից առաջ, առանձին խմբերի բաժանել աղջիկներին և տղաներին, ապա ձևական քայլերթի միջոցով դուշգերով միացնել նրանց: Այդ նպատակով միքանի չերեկոներին փորձվում է վաճառել «Յես բոլորի հետ ծանոթ եմ» նշաններ, տրվում են առանձին համարներ և այլն... խաղն սկսվում է ղեկավարի բոլոր մասնակցողներին առաջ տանելով, վորոնք շարվում են մեկական կամ դուշդ, ապա քայլելու ժամանակ, վորը ձևական է լինելու, խաղացողները կարող են և գնալ, և վազել, և ցատկել, կատարել և ընդունել վորևե ծաղրական դիրք:

Վորքան շատ բազմազանություն, անմիջականություն լինի խաղում, այնքան ավելի ազատություն և ուրախ կլինի: Առաջ տանելուց հետո ղեկավարը կարող է անցնել այս կամ այն խաղի կատարման՝ հարմարեցնելով խաղացողների քանակը խաղի հրապարակի և մեծություն հետ:

Սաղեր շատ կան և նրանց ընտրությունը կախված է կահավորումից, ինչպես և ղեկավարի և խաղացողների ճաշակից: Յերեկոներին՝ գերադասելի չեն այն խաղերը, վորոնք կկատարվեն խաղացողների կողմից՝ սերտ շրջան կազմելով: Նման խաղերին են պատկանում միջակատակության խաղերը, վորոնց ժամանակ վորևե խումբ անում է այլ և այլ շարժումներ, իսկ մյուսը գուշակում է այդ շարժումների բընույթը: Դեկավարի պայմանական նշաններով կամ հրամանով կատարվում են գանաղան և վորոշ շարժումներ, տուգանվում են խաղի ժամանակ սխալներ անողները: Զանազան առարկաների խաղացողից խա-

ղացողին նետելը կատարվում է առանձին նախադասությունների, բառերի կամ առանձին վանկերի կըրկնությամբ:

Զանազան խաղեր՝ «пяташка և «жгутами»: Հետո կարելի չե անել կոմիկական թեքում ունեցող այլ խաղեր, որինակ՝ «խաղ կույրերի հետ», վորի ժամանակ խաղացողներից միքանիսին ցույց են տրվում վորոշ տեղեր: ապա կապում նրանց աչքերը, տանում միքանի քայլ ուրիշ կողմ, տեղում միքանի անդամ պըրտույտ են տալիս և ստիպում նրանց գնալ ցույց տված տեղը, վորտեղ նրանք կտրելու չեն մահակով «կծուտեղը», թոցնելու «գնդակը», գցելու «նամակը փոստարձը» և այլն... Պակաս զվարճալի չե և նախադասուկը» և այլն... Պակաս զվարճալի չե և նախադասուկը՝ գուշակելն ըստ առանձին վանկերի կամ հեղիթյան գտնելը՝ նրա բանաստեղծության առանձին տողերով:

Նման ղեկավարում մեկը գուշակում է, իսկ մնացած բոլոր մասնակցողները խմբով արտասանում են գուշակածը—առանձին ամեն մի բառը՝ առանձին կամ խմբականորեն, վորի ժամանակ կատացվի զաղազան բառերից և հնչյուններից կազմված մի անկարգ աղմուկ: Ծաղրական կլինեն առանձին խմբերի շարժումները, վորոնք կատարվում են տարբեր չեղանակի տակ, չեղանակներ, վորոնք նվազվում են կամ չերգտակ, վում: Այդ շարժումները, վորոնք տարբեր են խմբերում, կարող են կատարվել ղեկավարի ամեն մի խրմբում, կարող են կատարվել ղեկավարի ամեն մի խրմբում, համար առանձին պայմանական նշանով: Հիշալ խաղերը բավականաչափ մոտոսայական և շարժիչ են: Յեթե բնակարանի պայմաններն անհնար են դարձնում նման խաղերով զբաղվել, այն ժամանակ

կարելի չե կազմակերպել «Սրախոսութիւն» խաղեր՝ առաջարկելով դանազան՝ կատակահանելուկներ, դժվար արտասանելի շուտասելուկներ և այլն...

Հնարավոր են և դիտողութիւն, հիշողութիւն խաղեր, վորը կատարվում և այս կերպ. խաղացողին, նախապես վորոշ ժամանակի ընթացքում, ցույց են տալիս վորեւէ բան, ապա նրան տանում ուրիշ տեղ: Ցույց տրված առարկայի մեջ վորոշ վոփոխութիւններ մտցնելուց հետո առաջարկում են խաղացողին գտնել այդ փոփոխութիւնները: Նման դեպքերում կիրառվում են և զրակահ ստեղծագործութիւն, զրականութիւն և ընդհանրապես դիտութիւն միքանի ճշողներին վերաբերող խաղեր, վորոնք վերջանում են խրախուսանքով կամ պատժով: Սաղեր շատ կան. հաճախ ամեն մի խաղում նրա կատարման ժամանակ կարելի չե հայտնաբերել կամ հանդիպել նոր հետաքրքիր ձևերի, վորոնք կլուսարանեն խաղը նոր, անձանոթ կողմերով: Դրանով խաղն ավելի ընդգծված կլինի, վարպես հանգստյան, պարապ ժամանցի նպատակահարմար մի միջոց:

ՍԵՂԱՆՍԵՒՆ ԽԱՂԵՐ՝ ԵԱԽՄԱՏՆԵՐ ՅԵՎ ԵԱԶԱՆԵՐ

Մասսայական շարժուն խաղերի համար բավական բնակարաններ չլինելու հետևանքով, հաճախ, ստիպված են զբաղվել աչսպես կոչված «սեղանային խաղերով». զրանք են՝ շախմատ, լոտո, դոմինո և այլն խաղեր կամ նրանց նման կամ նրանց սկզբունքներով ստեղծված: Այս խաղերն այնքան հանրածանոթ են, վոր նրանց կատարման մա ին կարիք չի զգացվում խոսել:

ՖԻԶԿՈՒԼՏՈՒԲՑԻՆ ՅԵԼՈՒՑԹՆԵՐ

Ինքնագործունեյութան յերկուլթներին և ցերեկույթներին ֆիզկուլտուրնիկ տղաների լավ կազմակերպված խմբի յերույթները հաճուքով են նայվում դիտողների կողմից և սովորաբար այդ համարը, յերեկույթների և ցերեկուլթների ծրագրի մեջ, աչքի չեն ընկնում: Անհրաժեշտ և ասել, վոր այդ յերուլթները պետք և լավ և մանրադնին փորձվեն, կատարումը լինելու չե անըիծ, վարժութիւնները պիտի կատարեն «բոլորը, ինչպես մեկ», վորովհետեւ այդ ութմիկական յերուլթներին ամենափոքր սխալը, չափերի անհամաձայնութիւնը, սուր կերպով իսկույն աչքի կընկնեն: Եարժուցիների համաձայնութիւն պետք և լինի և յերաժշտութիւն ձայնակցութիւն միջև:

Ցերեկուլթներին կամ ցերեկուլթներին ֆիզկուլտուրնիկ պիտեւերներն ինչ կաղող են տալ:

Նրանք կարող են տալ ձեակերպված քայլերթեր և մի շարք վարժութիւններ: Այս բոլորի կատարման համար բոլոր ֆիզկուլտուրնիկ պիտեւերները պետք և շարված լինեն վորեւէ կողմում, մի «շարքով», ըստ բարձրութիւն, այսինքն ըստ հասակի՝ սկսելով ամենաբարձրից, վերջացնելով ամենափոքրով, Ամենից բարձրը գտնվելու յի «աջ թևում», այսինքն նա կանգնելու յի ծալին՝ աջ կողմից, յիթե հնչես դեմքին, շարքի ծոժրակին: Ամենափոքրը, ընդհակառակը, կանգնելու յի ձախ թևում:

Եարքը «քայլերգ» յերաժշտախմբի նվագի տակ դուրս և գալիս նշանակված տեղը (բեմ, հրապարակ, դահլիճ) և շարվում և շղթայաձև, մեկական, իրար յետևից, շարքի առաջ ունենալով աջթևանուն: Եարքը

մեկական անցնելով բեմի ծայրերով (կամ հրապարակի), շարժման վորեւ տեղում, ղեկավարի ցածր հրամանով, կարող եւ բաժանվել չերկու շարքի անկախ, վոր շարքերից մեկը կգնա աջ, մյուսը՝ ձախ, չերրորդը՝ աջ, չորրորդը՝ ձախ և այդպէս բոլորը:

Դրա համար շարքը, դեռ իր շարժավորման տեղում, բաժանվում եւ հերթական համարների՝ առաջին, յերկրորդ, չերրորդ, չորրորդ և այլն .. կամ թե չե ձախում են՝ մեկ և յերկուս, մեկ և յերկուս: Ձայնեւն սկսվում եւ աջ թեկից ձախ: Շարժման ընթացքում, յերկու գորասյունի բաժանվելու ժամանակ, առաջին համարը կարող եւ աջ գնալ, իսկ յերկրորդը՝ ձախ կամ 2-ի և 4-ի բաժանված համարները կգնան աջ, ֆնացածները՝ ձախ. բեմի (կամ հրապարակի) ծայրերով միջանի քայլերթային պտուշտներ անելուց հետո յերկու գորասյուններն ել, հրամանով, կարող են միացվել զուգահեռական, գլխներին, աջ թեում կանգնած պտոններն ունենալով և այդպիսով կազմում են յերկու մարդուց կամ զուգերով գորասյուն: Հետագայում, այդ զուգային գորասյունը, կրկին բաժանվում եւ յերկու սյունակներին, բայց վոչ թե մեկական, այլ զուգ, ապա միջանի անգամ անցնելով միանում են աջ թեվերով և կազմում արդեն նոր գորասյուն՝ չորսական: Վերջինս նոր վերաշարժավորումներ կատարելով կարող եւ ութից բաղկացած գորասյուն կազմել և այլն... սակայն բեմի համար հերիք եւ չորսականը: Այդ գորասյունը «ընդարձակվելով» հետանում եւ մեկը մյուսից, քայլողների ձեռների լայնութամբ, շարվում են յերեսներով դեպի ժողովուրդը և ղեկավարի «կանգ առ» հրամանով՝ կանգնում:

Կանգնողների միջև կմնան բավական տարածութիւններ, հեռավորութիւն (տարածութիւն, մեկը մեկից, լայնութամբ) նրա համար, վոր վարժութիւնների ժամանակ ձեռներին, վտանների շարժումները, լրանի թեքումները, թռիչքներն ու տեղում ցատկումները չդիպչեն առաջից, չհակից կամ թե կողքից կանգնող ընկերներին: Յերկու քայլ տարածութիւն—հեռավորութիւնը, վարժութիւններ կատարելու համար, լիուլի բավական ե:

Ապա կատարվում են իսկական վարժութիւնները: Նրանք բաղկացած են զանազան ութմական միացումներից, տարբեր ու-երից և մարմնի դրութիւնից, ձեռների և վտանների շարժումից, շարժումներից, ձեռներում բռնած վորեւ առարկայի շարժումից, իսկ մեծ հրապարակներում՝ և զանազան նկարներ և ձեւեր կազմելուց:

Յուրաքանչյուր վարժման, սովորաբար, ուղեկցում եւ հարմար, ընտրած նվագածութիւն, վորովհետեւ շարժման տեմպը զանազան եւ և տարբեր նվագածութիւն տեմպ եւ պահանջվում: Վորքան հաջող լինի նվագի ընտրելը, նույնքան լավ, հստակ, ութմիկ կլինեն վարժութիւնները: Ֆիզիկոլոգիայի մյուս յեկկիւն ե՝ բուրգեր կազմելը: Բուրգերով ե սովորաբար լույթն թե ձեւային քայլերթը և թե վարժութիւնները: Բուրգեր կազմելիս, մեծ մասամբ, ձգտում են ներքին Բուրգեր կազմելուց, մեծ մասամբ, ձգտում են զեղեցիկ, պլաստիկ դրութիւններ կամ բուրգերին նկարչային պարզութիւն տալ և նրանց պատկերի մեջ վորեւ բովանդակութիւն դնել: Այդ նկարը յերբեմն իրենից պատկերացնում ե խորհրդային Միութիւն, խորհրդային կազմակերպութիւն, հեղափոխական տո-

նի կամ տարեդարձի և այլն... սկզբնատառերը՝ ինիցիալը: Յերբեմն ել բուրգերն ունենում են փոխաբերական — սիմվոլիկ պատկերացում և բնույթ՝ «կենդանի նկարներին», «պատկերներ դիմքերում»: Ֆիզիկոլոգիային չեղելովները չերբեմն նմանում են մասսայական շարժումներին — պարերին, վորոնք պարային նվագա-
ծուծյան տակ են ստեղծվել և հասարակ շարժումներին են կազմված: Բացի այդ ֆիզիկոլոգիային տղաները, դիտող հասարակութայն առաջ կարող են դուրս գալ և զուգահեռական ձգելով, տրապեցիայի և տուր-
նիկի վրա և այդպիսով ցուցադրել իրենց նվաճում-
ները:

ՊԱՐԵՐ

Մինչև վերջին ժամանակներս, խորհրդային իրա-
կանութայն տեսակետից, պարերը, վորպես բուր-
ժուական իրավակարգի մի մնացորդ, մի անմիտ
չերեուծ՝ մոռացութայն եյին տրված: Հարկավոր եր
ժամանակ և հիշյալ հարցի չերկարատե քննադատումն,
վորպեսզի աղումրի ազատ ժամանցի և այլ խելացի
զվարճալիքների տեսակների և ձևերի շարքը մացվելին
և պարերը:

Պարերի մեծ մասը բարդ եւ Պեսե և չերկար և
լուրջ սովորել և նման անարդյուն պարապմունքի վրա
իդուր ժամանակ վառնել: Վորպեսզի պարերը ֆիզի-
կապես և բարոյապես առողջացնել և շատերի համար
մատչելի դարձնել՝ անհրաժեշտ ե վերակազմել, բոլոր-
րովին վերափոխել նրա ձևը և դարձնել նրան կոլեկ-
տիվ, մասսայական, վորի շնորհիվ պարը կմոտենա
ժողովրդական, մասսայական պարերին: Մեր Միու-

թյան մեջ, մինչ այսուր ել, ժողովրդական մասսանե-
րում պահպանվում են կոլլեկտիվ պարերի նմուշները.
որինակ՝ ձեսերի պար, մնջկատակութայն պար, ցու-
ցադրման պար, այս պարերգակն ե: Հիշյալ պարերին
կարող են մասնակցել բոլոր ցանկացողները. այստե-
ղից ե ահա և բղիւում նրա մատչելիությունը, ժո-
ղովրդականությունը, տասնյակ դարերի կենդանու-
թյունը: Խորհրդային իրականութայն մեջ պարերգա-
կի, վորպես պարի կոլլեկտիվ ձևի վրա, առաջին հեր-
թին, ուշադրություն դարձվեց:

Մասնավորական պարային դպրոցներում ավանդ-
վում եյին այսպես կոչված «դասական պարերը»՝
մարզանքի, լարախաղացային թեքումով, վորոնք գըլ-
խավորապես հետապնդում եյին ֆիզիկական շարժում-
ների կատարելագործման, գեղեցկացման արվեստին
և հիշյալ շարժումների ավելի ցայտուն, արտահայտիչ
լինելուն: Սրա հետ միասին ֆիզիկոլոգիային քայ-
լերթներն ու վարժությունները, վորոնք տեղերում
կատարվում են չերաժշտութայն նվագի ներքո, իրենց
մեջ կրում են պարերի շատ սկզբունքներ ու ձևեր: Պրա-
համար կոլլեկտիվ պարի սկզբնական ձևը պետք ե համա-
րել նվագի տակ կատարվող, չերաժշտական ռիթմն ու
տակտը պահպանող հասարակ քայլերթը: Հետագայում
այդ կարելի չե բազմապիսի դարձնել մարմնի, ձեռնե-
րի, վորտների միջանի շարժումներով, վորպեսզի պա-
րողներին այդպիսով սովորեցնել նվագի տակ ազատ
շարժումներ անել: Այդ շարժումները քիչ-քիչ բազմա-
պիսի կդառնան, ինչպես բազմատեսակ և դառնում և
պարողների կազմվածքը, որինակ, նրանք կբաժանվեն
առանձին, տարբեր քանակութայն խմբերի, զուգե-

Այդպիսի դեպքերում և անհնար և բոլորովին ծրագրելի մշակման մասին հոգալ: Կարելի չէ միայն կատարողների հաջորդականութունն ու հերթը պայմանավորել: Իմպրովիզացիաներ առանձնապես կարող են տեղի ունենալ գլուղական չերեկոներին, հավաքատեղերում, չերք պիտոներներին անսպասելիորեն տղաներից կողմնակի հյուրեր հաճախեն:

Նման արտակարգ դեպքերում այդ յեղույթները պատասխանատուի վրա պարտականությունն է ընկնում արագորեն կազմակերպել իմպրովիզացիային մասնակցողների վոչ մեծ մի խմբակ, լրացնել ծրագրերը նոր համարներով և կատարողներով: Յեղույթականությամբ նշանակալից համարները փոխարինել պակաս նշանակություն և չերդիծանք ունեցող առանձին համարներով: Նոր, ոտար լսարանի առաջ կարելի չէ կրկնել հին համարները և նվաճումները, հին լսարանին իմպրովիզացիաներին պետք է վորեն նոր բան առաջ:

Կարճ պատմվածք, չերգեցողություն, արտասանություն, նվագ, տեսարան գուետով և տրիտով—որվա չարիքների առթիվ շտապով մտածված ցուցադրումն, ի լրացումն աչա բոլորի ընդհանուր լսողեր, ահա թի ինչով կարելի չէ ավարտել իմպրովիզացիայի չերեկոյի վոչ բարդ ծրագրեր:

Այդպիսի դեպքերում, բոլոր ցանկացող տղաներին պետք է հնարավորություն տալ վորեն յեղույթի մեջ փորձելու, ցույց տալու, նամանավանդ, չիթի զիտողներն ու լսողները նրանց ընկեր-տղաներն են: Իմպրովիզացիաների չերեկոները ոգուտն են ան-

միջականորեն կատարումը և զիտողների պահանջատ չլինելը, վորով կսովորեցնեն տղաներին ավելի լայն լսարանի և ոտարների առաջ դուրս գալու:

Ինտիմ (մտերիմ) չերեկոներին, բացի տեսարանից, կարող են լինել և փորձեր՝ լուրջ ղեկուցման, տեղեկություն, դասախոսություններ, ռեֆերատ, ընդդիմախոսություն, հետադարձական խոսքի և այլ նման բաներ:

Ընկերների քննադատությունը ցույց կտա իմպրովիզատորներին նրանց յեղույթի թույլ կողմերը, կմտցնի վորոշ ուղղումներ, կմշակի դուրս չերեկոներին վորոշ փորձառություններ՝ հասարակական յեղույթներ անելու:

ՀԱՆԵԼՈՒԿՆԵՐ

Հանելուկներին և վերաբերում գուշակման ձևերի և հանելուկները գանելու ահագին բաժինը: Հանելուկներն ընդհանրապես մեծ ժողովրդականություն են վայելում տղաների և նույնիսկ վորոշ տեսակի չափահասներին շրջանում:

Իրենց կազմություններ հանելուկները շատ բազմազան են. հանելուկներ, գուշակություններ, հանարներ վերոհիշյալ շարագները, լողողրիֆները (հանելուկները վերոհիշյալ շարագներով), ապազրամներ (տառերի տետառերը վոչնչացնելով), ալրոտտիս (բառերով սկզբնական զափոխություն), ալրոտտիս (բառերով տողերի), ռեբուսներ, հանելուկային նկարներ, զանազան գլուխկոտրուկներ և այլն...

Շատ դեպքերում հանելուկները պարապ ժամանացի ծրագրի անբաժան համարն են ներկայացնում, վոր-

իրար մոտ են գնում՝ հնարավորութուն կտա գիմակահանդեսի տարրական ստեղծումով, այսինքն համապատասխան, հասարակ շորհր հագնելով, փոքրիկ տեսարաններ ներկայացնել գյուղական յերեկոներին, հավաքատեղերում, խրճիթ-ընթերցարանի յերեկոներին, գյուղղալրոցում և այլն ..

Ամենահասարակ ուսուցիչական ե. կարելի է ըսել կրակ Կուրիվի առակներից — դեմքերով, մինչև Աղքատ Դեմյանի առակները կամ դուետով Հաստուշկայից մինչև միքանի կատարողների ցուցադրած տեսարանը կամ ընդհանուր տեղական նյութի կամ որվա հարիքների մասին: Դիմակահանդեսը բարեկենդանի, նրա շքերթի վորոշ կերպով փոքրացած պատճենն է: Վորքան ժողովրդական այդ ձևի տոնը զարգացած և Արևմտյան Յիվրոպայում, նամանավանդ լատինական ժողովուրդների մոտ, այնքան նա թույլ և մեղ մոտ, մեր Միության մեջ, թեպետ մեղ մոտ ել, դրա նման «բերքի տոն»-ի ձևով բավականին հաջող փորձեր են արվում: Դիմակահանդեսը պահանջում է յերեկոյին ներկա յեղողների բոլորի մասնակցութունը: Նրա մեջ չը պետք է լինեն կատարողներ և դիտողներ. բոլորն ել ակտիվ մասնակցողներ են լինելու: Մեր լրջության, անճկունության և ծուլության հետևանքով բարեկենդանը մեղ մոտ չի կարող անցնել այնպես, ինչպես պետքն է և համարվել ամբողջ կոլլեկտիվին հրապուրող, ուրախացնող և զվարճացնող մի յերեկոյթ: Յերիտասարդության վրա պարտք է ընկնում մշակել բարեկենդանի խաղերը և նրանց բոլոր աշխատավոր ժասաններին սիրելի և ժողովրդական տոն դարձնել:

ՅԵՐԳ

Յերգը, վորպես կրթական մի գործոն, կյանքում, նամանավանդ յերեխաների համար, ինչպես պնդում են մանկավարժներից և մանկաբաններից շատ հեղինակավորներ, մեծ նշանակութուն ունի: Յերգը՝ ութմ է, յերգը՝ տակտ է, վորը մեծ չափով թեթևացնում է ծանր ֆիզիկական աշխատանքը և ընդհանրապես մկանային ամեն մի աշխատանք: Ներկա մոմենտին տվյալ մարդկանց տրամադրության համապատասխանող յերգը, վերածնում է հոգեպես և դարձնում մեծ, մի հզոր կոլլեկտիվ. որինակ կարող է ծառայել հեղափոխական բովանդակությամբ՝ հեղափոխական յերգը, վորը վորոշ մոմենտներում մարդկանց մասսաներին կարողանում է բարձրացնել հեղափոխական վոգեկորության անհասանելի բարձունքներին: Վերջապես յերգը կարող է ծառայել և վորպես հստակ, գեղարվեստական մի յերեկոյթի տեղ, վորը հնարավորութուն կտա նըվագի, արվեստի միացումով պարզորեն զվարճանալ:

Պրոներական կենցաղի մեջ յերգը վոչ միայն քաղաքական իրավունք է ձեռք բերել, այլև անհրաժեշտ յերեկոյթ համարվելով, մուտք է գործիլ պրոներական կյանքի բոլոր շրջանները:

Աշխատանքն ընթանում է լարված և յերգերի մրցումն է կատարվում: Յերգը վարանում, ցրում է ծանր ֆիզիկական աշխատանքից առաջ յեկած հոգնածութունը: Ֆիզիկական և մտավոր աշխատանքից հետո լավ և ազատ ժամանակը հանգիստն անցկացնել լավ յերգի տակ: Նույնիսկ խաղերը և զվարճութունները յուրահատուկ տեսք կստանան, յեթե այդպիսի-

իրար մոտ են գնում՝ հնարավորութիւն կտա զիմա-
կահանդեսի տարրական ստեղծումով, այսինքն համա-
պատասխան, հասարակ շորհր հագնելով, փոքրիկ տե-
սարաններ ներկայացնել գլուղական յերեկոներին,
հավաքատեղերում, խրճիթ-ընթերցարանի յերեկոնե-
րին, գլուղղարոցում և այլն ..

Ամենահասարակ ռեպերտուար և կարելի չի ըս-
կըսել Կոնիովի առակներից — դեմքերով, մինչև Աղքատ
Դեմյանի առակները կամ դուետով Հաստուշկայից
մինչև միքանի կատարողների ցուցադրած տեսարանը
կամ ընդհանուր տեղական նշուժի կամ որվա հա-
րիքների մասին: Դիմակահանդեսը բարեկենդանի, նրա
շքերթի վորոշ կերպով փոքրացած պատճենն է: Վոր-
քան ժողովրդական այդ ձևի տոնը զարգացած և Արև-
մայան Յեվրոպայում, նամանավանդ լատինական ժո-
ղովուրդների մոտ, այնքան նա թույլ և մեղ մոտ, մեր
Միության մեջ, թեպետ մեղ մոտ ել, դրա նման ճրե-
քի տոն»-ի ձևով բավականին հաջող փորձեր են ար-
վում: Դիմակահանդեսը պահանջում է յերեկոյին ներ-
կա չեղդների բոլորի մասնակցութիւնը: Նրա միջ չը
պետք է լինեն կատարողներ և զիտողներ. բոլորն ել
ակտիվ մասնակցողներ են լինելու: Մեր լրջության,
անճկունության և ծուլության հետևանքով բարեկեն-
դանը մեղ մոտ չի կարող անցնել այնպես, ինչպես
պետքն է և համարվել ամբողջ կոլլեկտիվին հրապու-
րող, ուրախացնող և զվարճացնող մի չերևույթ: Յերի-
տասարդության վրա պարտք է ընկնում մշակել բա-
րեկենդանի խաղերը և նրանց բոլոր աշխատավոր
մասնաներին սիրելի և ժողովրդական տոն դարձնել:

ՅԵՐԳ

Յերգը, վորպես կրթական մի գործոն, կյանքում,
նամանավանդ չերեխաների համար, ինչպես պնդում
են մանկավարժներից և մանկաբաններից շատ հեղի-
նակավորներ, մեծ նշանակութիւն ունի: Յերգը՝ ութմ
և, յերգը՝ տակտ և, վորը մեծ չափով թեթևացնում
և ծանր ֆիզիկական աշխատանքը և ընդհանրապես
մկանային ամին մի աշխատանք: Ներկա մոմենտին
սովալ մարդկանց տրամադրութիւն համապատասխա-
նող չերգը, վերածնում է հոգեպես և դարձնում մեծ,
մի հզոր կոլլեկտիվ: որինակ կարող է ծառայել հեղա-
փոխական բովանդակութեամբ՝ հեղափոխական չերգը,
վորը վորոշ մոմենտներում մարդկանց մասսաներին
կարողանում է բարձրացնել հեղափոխական վոգևորու-
թյան անհատանիլի բարձունքներին: Վերջապես չերգը
կարող է ծառայել և վորպես հստակ, դեղարվեստական
մի չերեկույթի տեղ, վորը հնարավորութիւն կտա նը-
վազի, արվեստի միացումով պարզորեն զվարճանալ:
Պիոներական կենցաղի մեջ չերգը միջ միայն քա-
ղաքական իրավունք է ձեռք բերել, այլև անհրաժեշտ
չերեկույթ համարվելով, մուտք է գործիլ պիոներական
կյանքի բոլոր շրջանները:

Աշխատանքն ընթանում է լարված և յերգերի
մրցումն և կատարվում: Յերգը վարանում, ցրում է
ծանր ֆիզիկական աշխատանքից առաջ չեկած հոգնա-
ծութիւնը: Ֆիզիկական և մտավոր աշխատանքից հե-
տո լավ և ազատ ժամանակը հանգիստն անցկացնել
լավ չերգի տակ: Նույնիսկ խաղերը և զվարճութիւն-
ները լուրահատուկ տեսք կառանան, չեթե այդպիսի-

ները ուղեկցվին համապատասխան սխիզմ ունեցող չեր-
զով: Միքանի ղեպքերում չերզը կարող է լինել,
վորեն լուրջ ղեկուղից ցուցադրողը: Նրա խոսքերը,
նրա նվազը՝ գրված վորոշ տեղում, վորոշ պատմական
մոմենտի և նյութի մասին, կարող են ուղեկցել պատ-
մահեղափոխական կամ ազգագրական կենցաղային
նյութերի մասին յեղած ղեկուղյներին:

Պիոներական ռեպրտառարի մեջ լինչ չերգեր կա-
րող են լինել: Ամենից առաջ, ալսպես կոչված հեղա-
փոխական, ալսինքն բնագրով չերգեր, վորոնք վերա-
բերում են, ընդհանրապես, բոլոր չերկրների հեղա-
փոխական ղեպքերին, մինչհոկտեմբերյան և վերջհոկ-
տեմբերյան ուսական հեղափոխության շրջաններին,
քաղաքացիական կռիվներին, խորհրդային շինարա-
րության և կազմակերպության: Նման չերգերի ցան-
կը շատ մեծ է: Ապա ժողովրդական, **կենցաղային**
չերգեր, ալսինքն պրոլետարական քաղաքի, ուս աշ-
խատավոր գյուղի արտադրած չերգերը: Հաստուշկա-
ները վերջին ժամանակներում գերակշռող են հանդի-
սանում: Այդ ռեպրտառարն ել ընդարձակ է: Վերջա-
պես պիոներական չերգերը տեսակի չերգերը՝ **գեղար-
վեսական** չերգեր են:

Չնայած պիոներների չերգով ազքատ ռեպեր-
տառարին, ալսուսամենայնիվ նրանք հիմնականորեն
պետք և պարապեն չերգեր չերգելով վորովհետև չեր-
զային և խմբային նվաճումները վոչ միայն սքանչելի
կրթական միջոցներ են համարվում կամ պիոներներին
կյանքի և կենցաղի շատ կողմեր լրացնող գործոններ,
այլև պիոներական ինքնագործունեյության հալանա-
երման միջոցներ, ցուցադրելով ալսպիսիները պիո-

ներական չերկուլթներին կամ ցերկուլթներին: Յե-
րաժշտական խմբակի կազմակերպումը մտածվում է
այսպես:

Յենթաղրենք, վոր ջոկատում ղտնվեցին լսողու-
թյուն և ձայն ունեցող մեկ, չերկու պիոներ, վորոնք
կարող են չերգել և նվագել վոչ միայն վորեն գործի-
քի վրա, վորպիսին հաճախ նկատվում է, այլև սիրում
են չերգը և չերաժշտությունը: Հենց այդ պիոներները
պետք է լինեն չերաժշտական խմբակի ստեղծման նա-
խաձեռնողներ: Այդ նախաձեռնող խմբակի շուրջը կա-
րող են համախմբվել հերթով բոլոր ողակները և չերգ
սովորել:

Յերգի ուսուցումը կամավոր է լինելու: Պետք է,
ցանկության ղեպքում, սովորեցնել չերաժշտապես
խլերին և ձայն հունեցողներին: Թող գոնե միքիչ ել
սովորեն չերգել, ծայրահեղ ղեպքում ընտելանան նվա-
գին: Յերգի սկզբնական վարժություններին, նախա-
պես, պետք է հաստատ իմանալ չերգերի բնաղիբը:
Սովորեցնողները կրկնում են միայն մեկողիան. կամ
նրա մի մասը, չերք նրան, չերգել իմացող, տղաները
կերգեն: Կարելի է նախապես նվագել սկիողիան, սա-
կայն չերաժշտական գործիքի վրա նվագված չեղանա-
կը տղաներն ավիլի դժվար են յուրացնում, քան թե
ձայնով չերգածը: Դժվար ղեպքերում, սկզբում կարե-
լի է սկսել արտասանությունից կամ գուսաներգից,
կամ թե չերգեցողությունից, առանց վորոշ ձայնի
կամ բառի, այլ ձգել միայն վորեն ձայնավոր տառ, ո-
րինակ՝ «ա»-ն: Ինչպես վորձը ցուլց և տվել, սովո-
րողները 2-3 անգամից հետո կարողանում են ալս
կամ ալն հափով չերգել մեկողիան: Յերգին ոժանդա-

կող կարելի չե վերցնել դաշնամուրի, դարմոշկայի, նուշխիսի բալալայկայի ձայնակցութիւնը:

Ողակներին չերգ սովորեցնելով՝ ջոկատում առանձնապես հետաքրքրվող անձերից աստիճանաբար կհաղմակերպվի մի յերգեցիկ խումբ, վորը կլինի ամբողջ ջոկատի ձայնային ուժերի կենտրոնացումը: Նա կլինի պիոներ-ջոկատի յերաժշտական ինքնագործունեյության հայտնաբերման գլխավոր տարրը, ամբողջ ջոկատի խմբերգի ղեկավարը փողոցում, արշավում, խարույկի մոտ, տոնակատարումներին և այլ նվագները ուղղութիւն տվողը: Յերգեցիկ խումբ կազմելիս, անպայման, տղաներին պետք և ձայների բաժանել, գոհն յերկու ձայնից վոչ պակաս — 1 և 2 (տղաների մոտ կարող են լինել միքանի ձայներ: Տղաների մոտ — դիսկանտ, ալտ և հասակավորները՝ բարիտոն: Աղջկաներից — սոպրանո, մեցցո-սոպրանո և հազվագիտ դեպքերում՝ հակալտ): Առաջին ձայնը տանում և մելոդիան, յերկրորդը կրկնում և նրան: Այդ վոչ բարդ բաղմաձայնին «դուետը» արդեն տալիս և յերգին վորոշ բարենհնչունականութիւն և սովորեցնում և տղաներին յերաժշտական խողութիւն: Յերգի ընտրումը կախված և աչն դրութիւնից, վորի մեջ պիոներ-ջոկատն և գտնվում: Արշավում և ընդհանրապես ուրիշ մական շարքային շարժումներին՝ շարժման տակ համարվելու չե, քայլերգի նման, ուժեղ ուրիշ ունեցող յերգը: Շարժումն առանց շարքավորման, խարույկի մոտ յեղած ժամանակ և այլ դեպքերում, կարելի չե գործածել նվագ ուրիշ ունեցող, ավելի յերկարավուն յերգեր: Վորպես կանոն, հոգնածութիւն դեպքում կամ տեղից ցուրտը դուրս գալով՝ չպետք և յերգել:

վորովհետեւ կարելի չե վոչ թե միայն ամբողջ կանքում ձայնազուրկ լինել, այլև արտել: Այսպիսով յերգը պիոներական կենցաղում պարապ ժամանցի ամենագլխավոր զվարճալիքն և ուստի պիոներ-ջոկատում այդ կերպով և համար՝ պետք և դարձվի վոչ պակաս ուշադրութիւն, յեռանդ, քան գործադրվում և լավ գրքին կամ վորեւ արտադրական խմբի վրա:

ՅԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԽՄԱՍԿՆԵՐ

Պիոներ-ջոկատում յերաժշտական խմբեր կազմակերպվում են յերգեցիկ խմբերի նման:

Ջոկատի միքանի տասնյակ տղաների մոտ ամեն ժամանակ կգտնվեն բալալայկայի, դիտարի, մանդոլինայի վրա միքանի նվագողներ: Յերկուս, յերեք, չորս տղա՝ լարային գործիքների վրա նվագողներ, թերևս տարբեր ողակներից, հավաքվում են միանգամից մի տեղ: Միկի մոտ կա գիտար, մյուսի՝ բալալայկա, յերրորդի՝ մանդոլինա, չորրորդի՝ զարմոշկա: Փորձում են խմբականորեն նվագել իրենց գործիքներով միքանի պարզ, ամենին ծանոթ յեղանակներ: Վորքան վոր նվագողները վատ լինեն, նրանց կոլլեկտիվ նվագը (դուետ, տրիո, կվարտետ, կվինտետ) ամեն անգամ իր հնչունականութիւնը և բաղմատեսակութիւնը ավելի լավ տալովորութիւն կթողնի, քան նուշխիսի լավ նվագողի մեներգը: Բացի դրանից, միքանի տղաների մեջ յերեւան կզան միքանի բաղմազան, յերաժշտական գիտելիքներ և կարծիքներ, վորի համար նվագի մեջ կարելի չե մտցնել վորոշ նկատողութիւններ և ուղղումներ: Ամենից հեշտը լարային խմբակ կազմակերպելն և, վորովհետեւ լարային գոր-

ծիքներ կգտնվեն ամեն տեղ: Մեկ կամ միքանի մանգոլինի լինելը շատ ցանկալի չէ, բայց լարային խմբակում այդ այնքան ել անհրաժեշտ չէ. ծալրահեղ դեպքում նրանք կարող են փոխարինվել բալալայկաներով: Այնինչ ուրիշներին ձայնակցող գիտարն արդեն չի կարող փոխվել այլ գործիքով, չեթե չհաշվել մասնագիտական չերաժշտախմբում մասնակցող բասային բալալայկային: Լարային գործիքների թվին կարելի չէ դասել տավիղը, գիտարը, դոմբրան, վոբոնը և ներկայանում են ավելի շուտ վոչ մասնագիտական, այլ նեղ, ազգագրական բնավորութամբ գործիքներ, վոբոնը գործ են ածվում Միոթյան առանձին շրջաններում: Զուլթակը նույնպես լարային գործիք է, վոբոն պահանջում է լուրջ վերաբերմունք, մեծ աշխատանք և լավ նոտային գրադիտություն:

ՄՐԵՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Պիոներական ինքնագործունեություն լավ նվաճումների հայտնաբերման նպատակով, ինչպես և ինքնագործունեություն առանձին տեսակների հասարակականացման համար, կազմակերպվում են մրցություններ: Մրցությունների առարկա կարող են լինել տղաների ինքնագործունեություն շատ տեսակները, ինչպես և գրական, գեղարվեստական, դրամատիկական, չերաժշտական, մարզական և սպորտային խմբակները ունեցած աշխատանքներն ու նվաճումները, վոբոնը կատարված են վոբոն աշխատանքային փորձառություններ ձեռք բերելու համար:

Առանձին նրանք կարող են լինել գրականություն — գրադարանների մրցման մեջ, պատկերների

դպրոցական ամսագրի, մանկթղթակիցների, պատմությունների, վոտանափորների մեջ և այլն... Գեղարվեստում պատկանները մրցումն, նկարածներ մատիտով, սև մատիտով, ծաղիկներով, ծաղիկներով, պատկերներ, գիտարներ, ձեփեր և այլն... Դրամատիկականում մրցություններ բեմական լույսերով, ինչպես և գրական-չերաժշտային, մրցություններ գրամոտիստների, բալալայկաների, չերգիչների: Մարզանքի և սպորտի մեջ նվաճումներ ազատ շարժումների, գործիքների վրա, լուրջ դերում, վաղը, ցատկումների, նիստում, լողում և այլն... Մրցումներ պարողների, սրամոտիստների, մեխանիկական շինվածքների, երկար-տեխնիկայի, ազդի-շինարարական, պլան-շինարարական և այլն... Մրցություններ հայտարարվում են շոկատներում, առաջադասումներում լույսններում, շրջաններում և այլն... Մրցություններին կարող են մասնակցել միայն պիոներները կամ թե չէ նախապես միայն տղաները, սակայն վոչ թե առանձին տեսակներով, այլ դպրոցական համախմբումներով: Պիոներական մրցություններին կողմնակի տղաների մասնակցությունը վոչ միայն անթույլատրելի չէ, այլև ցանկալի չէ: Առաջին՝ այդ կրթառայի վոբոն փոխադարձ կապ պիոներների և վոչ պիոներների, չերկրորդ՝ մրցման միջոցով անկազմակերպ տղաների հայտնաբերած նվաճումների դրական կողմերը կատարեն պիոներներին հավասարվել նրանց: Մրցությունը կրելու չէ լաչն, հանրամատչելի բնույթ: Վոբոն շատ իմանան նրա մասին, վոբոն նա շատ ուշադրություններ գրավի, այնքան ավելի շուտ մրցումները կհասնեն իրենց նպատակին, այն է՝ ցուցադրել ինքնագործունեություն նվաճումները և ժողովրդականացնել վերջիններս:

Անհրաժեշտ է, նախորոք, մրցութունը ապահովել անպայման հեղինակավոր և անշահախնդիր՝ դատավոր-գնահատողներով: Մրցութունների կալանալուծման պետք և տղաներին հայտնել այնքան ժամանակ առաջ, վոր նրանցից մասնակցողներին հնարավորութիւն տրվի նախապատրաստուիլու: Մրցութուններին մասնակցողներին խրախուսելու համար պետք է պատրաստել մրցանակ-ընծաներ: Վերջիններն ավելի արժեքավորները պետք է անցողակի լինեն, իսկ պակաս արժեքավորները՝ մշտական: Մրցանակի կարող են արժանանալ վոչ միայն խմբերը, այլև կոլլեկտիվները: Պիտներական ինքնագործունեյության նախաձեռնողներին, առանձին տղաների գործունեյութունը խրախուսելու համար, կարող են նշանակվել վոչ թանգ մրցանակներ կամ առանձին ընծա-նշաններ: Այդ անմեղ և տղաների համար միաժամանակ արժեքավոր դարգերը վոչ միայն նրանց ուրախության աղբյուրը կամ ուրիշների փափազի առարկան կլինեն, այլև կիման ներանց ամբողջ կյանքում, վորպես պայծառ հիշողութիւններ: Ինչպես վերևում ասացինք, մրցութունը կրելու չե լայն, հանրամատչելի և հանդիսավոր բնույթ:

Դրա համար մրցության կազմակերպումն ու կատարումը ամրացված պետք է լինի վորոշ հասարակական կուլտուրատական հիմնարկության հետ: Դրպրոցը, շրջանային պիտներական ակումբը կամ չափահասների ակումբը՝ մրցման կատարման տեղ են լինելու:

Մրցության ժամանակը կարելի չե կապել վորևէ տոնակատարության կամ կատարվիլիք կամպանիայի հետ՝ տարվա վորոշ ժամանակ կամ սեզոնին: Մրցութունը կարող է ծրագիր լինել ինքնագործունեյութ-

թյան չեղեկութի կամ ցերեկութի: Մրցութունները պետք է զարգարել պատշաճ և փառահեղ կերպով: Յեթե մրցութունն իր բովանդակութամբ չի կարողանում լրացնել ինքնագործունեյության չեղեկութի կամ ցերեկութի ծրագիրը, այն ժամանակ անհրաժեշտ է մրցման ծրագիրը բազմազան դարձնել և այլ չեղութիւնների համարներով, վորոնք մրցությանը նման են իրենց վոգով և բովանդակութամբ կամ թե չե նրա հետ կապ չունեցող այլ նյութերով:

Անհրաժեշտ է, վոր մրցութունից առաջ վորոշ ինֆորմացիա տրվի: Մրցութունների հետևանքների հայտարարման գործողութիւնը, ինչպես և մրցանակների բաշխումը, պետք է կատարվի ավելի շքեղութիւյամբ, հանդիսավոր, քան մրցութունների կատարումը:

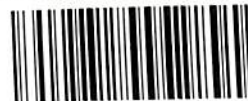
Մրցության այս կամ այն մասնակցողներին նվաճումների քննության պետք է մասնակցեն վոչ միայն առանձնապես զրա համար ընտրված կամ նշանակված դատավորները, այլև ըստ հնարավորության և տղաների ամբողջ մասսան: Վիճելի և տարբեր կարծիքների դեպքերում հարցը կարող է վճովել տղաների ընդհանուր կարծիքով՝ հասարակ քվեարկությամբ:

Մրցութունները կարող են բացատրվել վոչ միայն իշխող պիտներ կազմակերպութիւններով, այլև կարող են նշանակվել դպրոցի, ձեռնարկության, հիմնարկության կից ամեն մի ակումբում, ուր կան բազմականաչափ թվով պիտներ տղաներ, ուր տարվում են վորոշ ինքնագործունեյության աշխատանքներ, և գոյութիւն ունեն վորոշ գրուպպաներ կամ խմբակներ:

Մրցությունները կազմակերպումը վաղ բարդ և
թանկ չհասող մի խնդիր է, իսկ-մրցման ողուտն ա-
հապին, վորովհետև այդ հասարակական քննությունն
այդպիսով կտարբերի ակտիվ, աշխատող տղաներին
և առաջ կմղի պակաս ակտիվութուն և անաշխատա-
սեր պիոներներին:

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0182848

ԳԻՆԸ 25 ԿՈՊ.